

ДО ЗАХИСТУ
завідувач кафедри
туристичного бізнесу та
країнознавства
доц. Парфіненко А.Ю.

Кваліфікаційна магістерська робота

на тему: **«Концептуальні основи та стратегічні пріоритети зовнішньої
політики Нідерландів»**

Виконала: студентка 2 курсу, групи УКЄ-61

Спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні
комунікації та регіональні студії»

Шейко Валерія Іванівна

(прізвище та ініціали)

Керівник: доц. Парфіненко А.Ю.

(прізвище та ініціали)

Рецензент: к.г.н., доцент Ханова О.В.

(прізвище та ініціали)

Підсумкова оцінка:

за національною шкалою: _____

кількість балів: _____

Голова Екзаменаційної комісії

(підпис)

Вялієв Фаріз

(прізвище та ініціали)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

Рівень вищої освіти (освітньо-кваліфікаційний рівень) другий (магістерський)

Напрямок підготовки _____

Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

ЗАТВЕРДЖУЮ

**завідувач кафедри туристичного
бізнесу та країнознавства**

Доц. Парфіненко А.Ю.

“ ____ ” _____ 2023 року

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ МАГІСТЕРСЬКУ РОБОТУ (ПРОЕКТ)

Шейко Валерія Іванівна

(прізвище, ім'я, по батькові студента)

Тема роботи: Концептуальні основи та стратегічні пріоритети зовнішньої політики
Нідерландів

керівник роботи Парфіненко Анатолій Юрійович, докт. іст. наук, доц.

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по університету від “07”.08.2023 року №4002-5/1677

2. Строк подання студентом роботи _____

3. Перелік питань, які потрібно розробити:

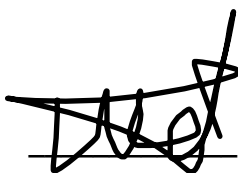
розглянути соціально-політичний та економічний профіль Нідерландів; розглянути роль Нідерландів у процесах європейської інтеграції; дослідити безпекові аспекти зовнішньої політики Нідерландів; проаналізувати ключові галузі співробітництва з країнами Бенілюксу, Центральної та Східної Європи та їх вплив на зовнішню політику; визначити вплив російсько-української війни на зовнішню політику Королівства Нідерланди; розглянути вплив історичних взаємин на сучасний український вектор зовнішньої політики Нідерландів.

4. План роботи

№ з/п	Назви етапів роботи
1	Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ НІДЕРЛАНДІВ
2	Розділ 2. СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ НІДЕРЛАНДІВ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ
3	Розділ 3. ГЕОСТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ НІДЕРЛАНДІВ

5. Дата видачі завдання 4.09.2023 р.

Студент

підпис

В.І.Шейко

ініціали, прізвище

Керівник роботи

підпис

А.Ю.Парфіненко

ініціали, прізвище

АНОТАЦІЯ

Шейко В. І. Концептуальні основи та стратегічні пріоритети зовнішньої політики Нідерландів

Робота присвячена вивченню зовнішньополітичної діяльності Нідерландів, фокусуючись на концептуальних основах та стратегічних пріоритетах країни в міжнародній політиці. Досліджено вплив історичних подій на формування зовнішньої політики, використовуючи історичний та системний підходи. Методологічна база включала принципи політологічного аналізу та системного підходу, а також метод контент-аналізу для обробки офіційних документів.

Автор аналізує різні аспекти соціально-політичного та економічного профілю Нідерландів, роблячи акцент на їхній ролі у європейських процесах інтеграції. Особлива увага приділяється вивченню безпекових аспектів зовнішньої політики, зокрема в контексті російсько-української війни. Автор розглядає вплив цього конфлікту на зовнішню політику Королівства Нідерланди та аналізує його взаємозв'язок із сучасним українським вектором зовнішньої політики. Аналізуються ключові аспекти співпраці з країнами Бенілюксу, Центральної та Східної Європи, враховуючи вплив цих відносин на зовнішню політику Нідерландів.

Дослідження є важливим для розуміння основних тенденцій, які визначають зовнішньополітичний курс Нідерландів та їх роль у світовому співтоваристві. Робота також висвітлює взаємозв'язок історичних та сучасних факторів, що впливають на формування зовнішньополітичного напрямку країни, надаючи висновки та рекомендації для подальшого вдосконалення їх зовнішньої політики.

Ключові слова: Нідерланди, зовнішня політика, концептуальні основи, стратегічні пріоритети, міжнародна співпраця.

Sheiko V.I. "Conceptual foundations and strategic priorities of the foreign policy of the Netherlands"

The work is devoted to the study of the foreign policy activities of the Netherlands, focusing on the conceptual foundations and strategic priorities of the country in international politics. The influence of historical events on the formation of foreign policy was studied using historical and systemic approaches. The methodological base included the principles of political analysis and systemic approach, as well as the method of content analysis for processing official documents.

The author analyzes various aspects of the socio-political and economic profile of the Netherlands, emphasizing their role in European integration processes. Special attention is paid to the study of security aspects of foreign policy, in particular in the context of the Russian-Ukrainian war. The author examines the impact of this conflict on the foreign policy of the Kingdom of the Netherlands and analyzes its relationship with the modern Ukrainian vector of foreign policy. The key aspects of cooperation with the countries of Benelux, Central and Eastern

Europe are analyzed, taking into account the influence of these relations on the foreign policy of the Netherlands.

The study is important for understanding the main trends that determine the foreign policy course of the Netherlands and its role in the world community. The work also highlights the interrelationship of historical and modern factors influencing the formation of the country's foreign policy direction, providing conclusions and recommendations for further improvement of their foreign policy.

Keywords: Netherlands, foreign policy, conceptual foundations, strategic priorities, international cooperation.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ НІДЕРЛАНДІВ	
1.1. Історіографія та джерельна база дослідження.....	6
1.2. Основні етапи становлення Нідерландів як суб'єкта міжнародних відносин.....	8
1.3. Політичний та соціально-економічний профіль країни.....	17
РОЗДІЛ 2. СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ НІДЕРЛАНДІВ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	
2.1. Доктринальні основи та ключові напрямки зовнішньої політики.....	26
2.2. Євроінтеграційний вектор зовнішньої політики.....	35
2.3. Безпекові виміри зовнішньої політики країни.....	38
РОЗДІЛ 3. ГЕОСТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ НІДЕРЛАНДІВ	
3.1. Особливості співпраці Нідерландів з країнами Бенілюксу.....	43
3.2. Взаємовідносини Нідерландів з країнами Центральної та Східної Європи.....	48
3.3. Український вектор зовнішньої політики Нідерландів.....	55
ВИСНОВКИ.....	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	70

ВСТУП

Актуальність дослідження визначається тим, що в даний період часу Нідерланди займають ключову позицію в контексті геополітичних перетворень у Європі та світі загалом. Їхня роль у Європейському Союзі, підтримка суверенітету та територіальної цілісності, а також стратегічне партнерство з іншими країнами, особливо у контексті фінансової підтримки України під час російського вторгнення, наразі мають величезне значення. Також Нідерланди виступають за принципи демократії, прав людини та міжнародного порядку. Їхня активна участь у вирішенні міжнародних конфліктів та підтримка уразливих країн стають важливими складовими глобальної стабільності та безпеки. Зважаючи на це, дослідження концептуальних основ та стратегічних пріоритетів зовнішньої політики Нідерландів становить важливу науково-практичну проблему, що потребує глибокого аналізу та розуміння. Результати такого дослідження можуть відобразити сучасні тенденції в зовнішній політиці цієї країни, сприяти розробці стратегічних планів співпраці та взаємодії, а також допомогти краще зрозуміти вплив Нідерландів на міжнародну сцену.

Ступінь вивченості проблеми. Історіографія зовнішньої політики Нідерландів є достатньо різноманітною і включає в себе роботи українських та зарубіжних дослідників. Українські науковці, такі як Артьомова Є. С., Терещенко звертали увагу на різні аспекти зовнішньої політики Нідерландів, зокрема їхню роль у Європейському Союзі, взаємовідносини з Україною та іншими країнами. В роботах Солошенко В.В. досліджувала ключові етапи та події, що визначали розвиток зовнішньої політики Нідерландів, а також реакції цієї країни на глобальні виклики. Зарубіжні дослідники також внесли вагомий внесок у вивчення даної проблеми. Роботи Дж. Вурхува та А. Вандебоша охоплюють широкий спектр тем, включаючи дипломатичні відносини, економічні стратегії, участь у міжнародних організаціях та вплив Нідерландів на глобальну політику. Зокрема, деякі дослідження А. Харривана,

М. Ван Кеулена та Д. Хелема фокусуються на ролі Нідерландів в європейській інтеграції та їхній внесок у розв'язання міжнародних конфліктів. Однак, не зважаючи на наявність значної кількості досліджень, важливим викликом залишається необхідність систематизації та синтезу інформації, а також аналізу останніх подій, які можуть вплинути на стратегічні пріоритети Нідерландів у сучасному світі. Таким чином, існує потреба у подальших наукових дослідженнях, які враховуватимуть останні тенденції та перетворення у глобальній арені.

Об'єктом дослідження магістерської роботи є зовнішньополітична діяльність та позиціонування Нідерландів в міжнародній політиці.

Предметом дослідження є концептуальні основи та стратегічні пріоритети зовнішньої політики Нідерландів, що охоплює вивчення та аналіз ключових ідей, концепцій та принципів, які визначають зовнішньополітичні дії країни.

Мета дослідження полягає у виявленні концептуальних основ та геостратегічних пріоритетів зовнішньої політики Нідерландів, а також їх трансформацію, яка відбулася під впливом російсько-української війни.

У процесі дослідження розв'язувалися наступні **завдання**:

- дослідити вплив міжнародних подій на формування зовнішньої політики Нідерландів;
- розглянути соціально-політичний та економічний профіль Нідерландів;
- визначити ключові напрямки та пріоритети зовнішньої політики Нідерландів, і співвідношення їх з позицією у світовій спільноті;
- розглянути роль Нідерландів у процесах європейської інтеграції;
- дослідити безпекові аспекти зовнішньої політики Нідерландів;
- проаналізувати ключові галузі співробітництва з країнами Бенілюксу, Центральної та Східної Європи та їх вплив на зовнішню політику;
- визначити вплив російсько-української війни на зовнішню політику Королівства Нідерланди;

- розглянути вплив історичних взаємин на сучасний український вектор зовнішньої політики Нідерландів.

Методологічну основу роботи складають основні принципи політологічного аналізу, а також системний, історичний підходи. В рамках історичного підходу досліджено вплив минулих подій на формування та еволюцію зовнішньої політики Нідерландів, що дало змогу розкрити особливості їхнього сприйняття та відношення до подій на міжнародній арені. Системний підхід дозволив проаналізувати взаємозв'язок різних елементів зовнішньополітичної системи країни, таких як політичні, економічні, соціокультурні та безпекові аспекти. Також активно використовувався метод контент-аналізу для вивчення великої кількості офіційних документів по темі дослідження. Проводилась комплексна робота із статистичними даними.

Джерельна база дослідження. Першим, що варто зазначити, це нормативно-правова база, яка визначає концептуальні основи та стратегічні пріоритети зовнішньої політики Нідерландів. Серед ключових документів, які визначають цю базу, варто відзначити: Конституцію Королівства Нідерландів [11], Білу книгу оборони [46], Національну стратегію безпеки [45]. У роботі використовувалися законодавчі документи Євросоюзу, основні із них це Маастрихтський договір [61], також джерельну базу становили різноманітні програмні документи [55,56] та резолюції. Важливу роль у дослідженні зіграли дані таких організацій, як Євростат [48], Державна служба статистики України [7], Головне бюро статистики Нідерландів [42].

Структура роботи складається зі вступу, трьох розділів, висновків, містить 76 сторінок тексту, 6 рисунків, 5 таблиць. Список джерел включає 64 найменувань.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ НІДЕРЛАНДІВ

1.1. Історіографія та джерельна база дослідження

Королівство Нідерланди в сучасній Європі відіграє важливу роль. Вони є однією з ключових економічних та політичних сил у Європі, володіють значними можливостями для впливу на регіональні справи. Нідерланди мають унікальне географічне розташування, що дозволяє їм виконувати активну роль у міжнародних відносинах та впливати на розвиток регіону. У сучасному світі Королівство Нідерланди має всі можливості впливати на міжнародні події, визначати параметри регіональної політики та вносити свій вклад у глобальну стабільність. Але варто враховувати, що через свою історичну спадщину Королівство Нідерланди відчуває особливу відповідальність у відносинах з іншими країнами та враховує історичні аспекти у своїй зовнішній політиці.

Дослідження зовнішньої політики Нідерландів знайшло своє відображення в джерелах та науковій літературі. У даній роботі розглядаються не лише політичні концепції та доктрини, як цілісне і системне обґрунтування політики Нідерландів, але й погляди (підходи) політичних діячів та фахівців з міжнародних відносин, вчених, які займаються дослідженням даної тематики, або ж так чи інакше впливали на формування зовнішньополітичної стратегії Нідерландів.

Першу групу джерел складають офіційні документи, у яких викладено основні напрямки зовнішньої політики Нідерландів. Сюди входять офіційні документи Нідерландів, що характеризують інституціональну структуру і розвиток політики у Нідерландах: тексти конституцій, прийнятих з моменту встановлення форми правління [19]; конституційні поправки [11] тощо. Для аналізу ідейних засад Нідерландів та зовнішньої політики країни сьогодні використані праці, що містять біографічні дані. Важливе значення для дослідження мали, також, програми основних політичних партій Нідерландів.

Ці документи розглядалися, перш за все, в аспекті виділення внутрішніх політико-економічних цілей та зовнішньополітичних поглядів, а також ставленні до національної культури тощо.

Другу групу джерел складають офіційні та нормативно-правові документи. До них відносяться документи Міністерства закордонних справ Нідерландів [52], Міністерства оборони Нідерландів [51] та ін., які містять концептуальні засади і вектори нідерландської політики.

При вивченні зовнішньої політики Нідерландів звертали увагу на міжнародні організації, цінним є документи про участь Нідерландів в різноманітних дипломатичних заходах, конференціях, самітах [59,60,61]. Зокрема, на основі даних джерел ми можемо простежити місце та роль Нідерландів у НАТО і Європейському Союзі, Бенілюкс, а також під час проведення інших заходів, круглих столів та міжнародних конференцій, що мали на меті розвиток зовнішнього співробітництва, інтеграції та забезпечення безпеки. Використання зазначених груп джерел у комплексі дало можливість різнобічно дослідити основні вектори зовнішньої політики Нідерландів.

До третьої групи можна віднести теоретичну і наукову базу дослідження щодо ролі Нідерландів у міжнародних відносинах становлять наукові ідеї, які розкривають підручники, наукові праці та посібники, лекційні матеріали, наукові дослідження, монографії.

Роль Королівства Нідерланди в сучасних міжнародних процесах та її геополітичне значення підтверджують публікації провідних вітчизняних та іноземних науковців. Зміни політичної системи сучасних Нідерландів та механізми їх зовнішньополітичної діяльності досліджують науковці такі як Л. Мокляк [19], І. Лєскова [15], Н. Сербіна [25] та інші. Вони звертають увагу на активну участь Нідерландів у міжнародних справах, зростання їх впливу як на регіональному, так і на глобальному рівнях.

Зовнішньополітична діяльність Королівства Нідерланди в межах Європейського Союзу також є об'єктом інтересу дослідників, зокрема, В. Копійка [12] та В. Солошенко [28].

Важливість та актуальність дослідження еволюції зовнішньополітичного курсу Нідерландів на сучасному етапі відповідно до зміни міжнародної системи обумовлюють тему даної дипломної роботи. Дослідженням питань міжнародного положення та механізму розвитку зовнішньої економіки у Нідерландів особливу увагу приділяли Є. С. Артьомова [1], С. Терещенко [32].

На підставі аналізу наукових праць І. Манаєнко [16], О. Сободар [27] та ін. з'ясовано і охарактеризовано вектори зовнішньої політики Нідерландів. М. Ю. Черкес [35] та ін. визначали роль та місця міжнародних відносин у Нідерландів.

Серед публікацій, що присвячені висвітленню особливостей двосторонньої взаємодії між Україною та Нідерландами варто назвати праці Р. Кривоноса [13], А. Кудряченка [14]. У роботах досліджуються основні етапи становлення двосторонніх відносин, процес розбудови співпраці між обома державами та характер політичного співробітництва.

Таким чином, науково-теоретична база роботи є достатньо репрезентативною та цілком достатньою для розкриття теми дослідження.

1.2. Основні етапи становлення Нідерландів як суб'єкта міжнародних відносин

Королівство Нідерланди – це незалежна держава та конституційна монархія, розташована в Західній Європі, а також включає деякі маленькі острівні території у Карибському морі, такі як Аруба, Кюрасао, Сінт-Мартен. Раніше, Суринам та Нідерландські Антильські острови також були частинами Королівства, проте вони здобули незалежність у 1975 та 2010 роках відповідно. Крім того, є спеціальні муніципалітети Нідерландів, такі як Бонайре, Саба і Сінт-Естатіус. Нідерландська Нова Гвінея колись була залежною територією Королівства до 1962 року, але не була автономною країною і не згадується в Хартії Королівства.

Для детального розуміння того, як Нідерланди стали суб'єктом міжнародних відносин, слід розглянути основні етапи становлення (рис. 1.1):

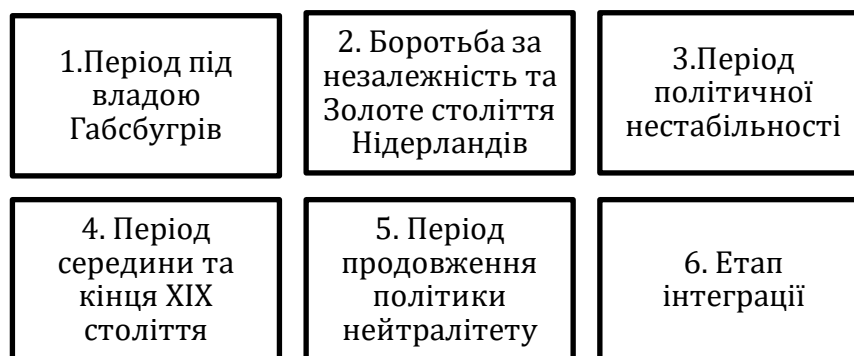

Рис. 1.1. Етапи становлення Нідерландів як суб'єкта міжнародних відносин

Перший етап в історії Нідерландів, як країни представляє собою період, коли земля перебувала під владою Габсбургів, і тривав від 1482 до 1581 року.

На кінець XV – початок XVI століть, Нідерланди стали однією з найрозвинутіших економічних областей, що пізніше дозволило їм взяти лідируюче положення в європейській економіці. Головними експортними товарами були худоба, сир, лляна тканина та масло, парусина і канати. Найбільшу користь від зростання міжнародної торгівлі отримали Голландія, Зеландія і Брабант. Порти Амстердама, Антверпена та Роттердама почали відігравати важливу роль. Голландія розвивалася динамічніше за інші регіони Нідерландів, і населення її міст збільшилося майже вдвічі до кінця XV століття, становлячи понад 50% [28].

Під час правління Карла V, внесок Нідерландів до казни його імперії склав 45%, що виявилось значно більшим, ніж надходження від срібних та золотих родовищ Америки. Країна в розгляді Габсбургів служила джерелом фінансування їхніх військових кампаній і плацдармом для військових дій проти Франції, що призводило до виснаження її та викликало невдоволення серед місцевого населення.

На цей час територія Нідерландів охоплює сучасні землі Бельгії і Нідерландів, включаючи різноманітні графства, герцогства та єпархії, які коли-то були частинами Священної Римської імперії. У XVI столітті ці землі були об'єднані в єдину державу під владою династії Габсбургів. Після

поширення кальвінізму розпочалася Контрреформація, яка призвела до дезінтеграції країни. Спроби іспанського короля Філіпа II централізувати державу призвели до встановлення управління країною під керівництвом Вільгельма I Оранського.

Другий період, який потрібно виділити – це боротьба за незалежність та Золоте століття Нідерландів.

Боротьба Голландії за відокремлення від Іспанії призвела до тривалої Вісімдесятирічної війни, яка тривала з 1568 по 1648 рік. У результаті мирного угодження, визначеного Вестфальським миром 30 січня 1648 року, було підтверджено незалежність Об'єднаних провінцій від Іспанії та Німеччини. Значущим аспектом цього миру було юридичне закріплення статусу Голландії як незалежної держави, відокремленої як від Іспанії, так і від Німеччини. Сприяючи утвердженню національної самосвідомості, Вестфальський мир визначав новий етап в розвитку голландської ідентичності.

Протягом війни за незалежність розпочалося Золоте століття Нідерландів — період економічного, міжнародного та культурного процвітання, який тривав до XVII століття. Важливо зауважити, що Нідерланди були республікою, і керівництво країною належало не королеві, а верхівцям міських торговців, відомих як регенти. Кожне місто та провінція мали свої закони та значну автономію. Губернаторів окремих провінцій називали штатгальтерами, і часто одна особа займала посаду штатгальтера в декількох провінціях одночасно [28].

Об'єднані провінції вирізнялись темпами розвитку, які перевищували досягнення всіх інших країн Європи. Головними факторами, що сприяли швидкому розвитку Об'єднаних провінцій (Нідерландів) були наявність капіталів, виробничий досвід та торговельні зв'язки з багатими емігрантами, які шукали притулку від релігійних переслідувань у Південних Нідерландах, Франції та Німеччині. Морська та річкова торгівля відігравали особливо важливу роль у стимулюванні розвитку кораблебудування і географічних

відкриттів. У середині XVII століття, Нідерланди володіли вражаючим флотом, який перевершав кількістю кораблів всі інші країни світу разом взяті.

Проте у 1651 році був запроваджений Акт про Навігацію в Англії, який значно нашкодив голландському торговому флоту, обмежуючи перевезення вантажів голландськими суднами в Європі. Цей закон призвів до початку Першої Англо-Голландської війни (1652-1654). Війна завершилася угодою в 1654 році у Вестмінстер і підтримала чинність "Акта про Навігацію" [47].

Економічне поповнення Нідерландів також відбувалося за рахунок работоргівлі. Починаючи з 1619 року, голландці розпочали активно займатися перевезенням рабів між Африкою та Америкою, і до 1650 року вони стали лідерами серед європейських країн у цьому виді торгівлі (пізніше цей статус перейшов до Британії приблизно у 1700 році). Порт Амстердама став епіцентром работоргівлі в Європі. Цей порт використовувався для приблизно 10 тисяч суден, що перевозили рабів, і обслуговував багато сусідніх європейських країн.

Важливими секторами економіки Нідерландів того часу були виробництво соленого та копченого оселедця, сиру, будівельних матеріалів, цегли, цукру, фаянсу. Також важливою була галузь вирощування екзотичних рослин, завезених з інших континентів, таких як тюльпани, тютюн та картопля. У цей період в Нідерландах з'явилася система польдерів – осушених та захищених від повеней територій, що створило додаткові земельні угіддя, придатні для сільського господарства [28].

Завдяки активному економічному росту міста значно розширилися. Потрібно відмітити, що в цей час дуже славилися своїми знаннями голландські юристи, особливо в галузях міжнародного морського права і комерційного права. Гуго Гроцій (1583—1645) відіграв ключову роль у формуванні міжнародного права. Завдяки толерантному клімату Голландії, видавці книг успішно розвивали свій бізнес. Багато релігійних, філософських і наукових творів, які могли б бути спростовані за кордоном, були надруковані в Нідерландах і конфіденційно експортувалися в інші країни.

Колоніальна імперія Нідерландів сформувалася з кінця XVI століття. Початково нідерландці намагалися відкрити шлях до країн Сходу, але згодом заснували численні торговельні факторії та колонії в різних частинах світу, включаючи Азію, Африку і Південну Америку. Об'єднані провінції стали важливими учасниками світової торгівлі та колоніального володіння [28].

У XVII і XVIII століттях в міста Нідерландів прибувала значна кількість іммігрантів, особливо з протестантських регіонів Німеччини. В Амстердамі більше половини населення складали іммігранти першого покоління, народжені за межами Нідерландів. При врахуванні іммігрантів другого і третього поколінь, а також прибуття мешканців із сільських районів, можна зазначити, що на той час Амстердам в основному населявся іммігрантами. У порівнянні з іншими регіонами Європи, місто мало високий рівень багатства, і тут було досить легко знайти роботу. Іммігрантів сприймали терпимо, оскільки вони сприяли розвитку економіки, і поліція не переслідувала їх. Нідерланди також приймали багато біженців, серед яких були фламандські протестанти, португальські та німецькі євреї, а також французькі протестанти (гугеноти). Наприклад, Рене Декарт був одним із біженців із Франції, але провів значну частину свого життя в Нідерландах, оскільки його приваблювала терпимість у справах інтелектуалізму.

Незважаючи на успіхи, конфлікти з Англією та іншими країнами призвели до послаблення військового та економічного потенціалу Нідерландів, а також втрати деяких колоніальних територій. Також Республіка потрапила у зовнішньополітичний союз з Англією, що була її головним конкурентом [28].

Третій етап – можна охарактеризувати, як період політичної нестабільності. Протягом всього XVIII століття економіка Нідерландів переживала період стагнації. Роль країни як торгового центру північної Європи послаблювалася, і хоча Амстердам залишався найбільшим фінансовим центром Європи, цю позицію поступово витіснив Лондон.

Після завоювання незалежності в 1648 році Нідерланди протистояли французькому впливу, який виріс на заміну Іспанії як наймогутнішій країні Європи. Завершення війни за іспанську спадщину в 1713 році призвело до втрати статусу Нідерландами великої держави. Протягом XVIII століття їхні зусилля були спрямовані на збереження незалежності за допомогою політики нейтралітету. Французькі вторгнення в 1672, 1701 і 1748 роках призводили до зміни уряду в країні.

Усередині країни тривала боротьба між оранжистами та республіканцями, а також з'явилися нові патріоти, які спрямовували революцію проти влади. Події Французької революції у 1789 році спричинили розкол в Нідерландах між прибічниками та противниками революції, що призвело до змін у політичній системі Об'єднаних провінцій. У 1795 році Республіка, яка входила до антифранцузької коаліції, була повністю окупована французькою революційною армією. Це призвело до припинення існування статгаудерства та утворення васальної Батавської республіки (1795–1806), яка була залежною від Франції [25].

У 1806 році за ініціативою Наполеона I замість Республіки було створено Королівство Голландія (1806–1810) з правлінням брата Наполеона, Людовіка Бонапарта. Однак через незгоду брата, який діяв на користь голландців, Наполеон I приєднав Нідерланди безпосередньо до Французької імперії.

На Віденському конгресі 1815 року було затверджено створення об'єднаної держави, яка об'єднала Нідерланди, Бельгію та Люксембург з двома столицями - Амстердамом та Брюсселем. Принц Оранський Віллем VI став королем цієї новоствореної держави під ім'ям Віллем I, тим самим окресливши монархічний лад в Нідерландах. Франкомовні мешканці півдня Бельгії відчували, що їхні права у новій державі обмежені. Між північчю та півднем існували інші розбіжності: південна частина розвивалася промислово, тоді як північ переважно займалася торгівлею; католицька віра панувала на півдні, у той час як північ була протестантською. Ці різниці призвели до наростання

сепаратизму на півдні та, в кінцевому підсумку, до повстання 1830 року. Бельгія оголосила свою незалежність від Нідерландів, і після короткої війни Віллем I був змушений визнати цю незалежність, враховуючи можливе втручання Франції на підтримку Бельгії. Формально Нідерланди визнали незалежність Бельгії лише у 1839 році.

Четвертий етап – це період середини та кінця XIX століття. Під впливом революційних подій у Європі в 1848 році Нідерланди ухвалили нову конституцію, яка передала вищу виконавчу владу уряду і зобов'язала його нести відповідальність перед парламентом. Генеральні штати отримали більше повноважень, і розпочалася формування партійної системи. У 1849 році відбулися перші прямі вибори, і був сформований перший уряд Нідерландів під керівництвом Й. Торбеке, який підлягав відповідальності перед парламентом [28].

Антиреволюційна партія (заснована у 1878 році) стала першою справжньою політичною партією в Нідерландах. У 1881 році з'явився Соціал-демократичний союз Нідерландів, а в 1885 році Ліберальний союз із власною політичною агенцією. У 1894 році утворилася Соціал-демократична робітничка партія Нідерландів.

Протягом XIX століття Нідерланди прагнули втримувати політику нейтралітету і акцентували свою увагу, головним чином, на захисті своїх колоніальних володінь. Вони активно сприяли розвитку міжнародного права та механізмів мирного врегулювання міжнародних конфліктів. Наприклад, у 1899 році в Гаазі відбулася Перша Гаазька мирна конференція, де були прийняті три конвенції, які стосувалися мирного врегулювання конфліктів, правил сухопутної та морської війни. У Гаазі, рішенням конференції, була організована Постійна палата Міжнародного третейського суду.

З кінця XIX століття в Нідерландах почали з'являтися великі монополістичні корпорації, такі як "Philips" у 1891 році, нідерландсько-англійський нафтовий концерн "Royal Dutch Shell" у 1907 році (за

співвласністю 60/40 %) і хімічний концерн "Algemene Kunstzijde Unie" у 1911 році [28].

П'ятий етап – це період продовження політики нейтралітету. Під час Першої світової війни Нідерланди зуміли залишитися нейтральними, не дивлячись на претензії обох ворогуючих сторін до їхніх територій. Це дозволило зберегти територіальну цілісність країни, уникнути руйнувань та забезпечити проведення соціальних реформ після війни. Наприклад, у 1917 році було введено загальне виборче право для чоловіків, а в 1919 році – для жінок.

У 1920-х та на початку 1930-х років в Нідерландах активно відбувалось будівництво шосейних та залізничних доріг, гребель та каналів. Наприклад, була побудована велика гребля завдовжки 32,5 кілометра, що відокремила затоку Зейдерзее від моря та призвела до збільшення площі країни на 7%.

У період між Першою та Другою світовими війнами Нідерланди продовжували дотримуватися політики нейтралітету. У 1920-х роках вони спрямовували свою увагу на Велику Британію, а в 1930-х почали зближення зі Сполученими Штатами. Незважаючи на складні обставини в кінці 1930-х років, Нідерланди уникли наближення до Німеччини, яка пропонувала мирну угоду в 1937 році з гарантією нейтралітету для Нідерландів [17].

З початком Другої світової війни у вересні 1939 року Нідерланди оголосили про свій нейтралітет, але з 10 травня 1940 року їх було окуповано Німеччиною. У спробі змусити Нідерланди до капітуляції, 14 травня німецька авіація нанесла удар по Роттердаму, спричинивши руйнування центральної частини міста, в якій знаходилися численні історичні будівлі. З метою уникнення подальших втрат, Нідерланди оголосили капітуляцію 15 травня.

У січні 1942 року японські війська вторглися в колоніальні території Нідерландів у Голландській Східній Індії. 8 березня 1942 року війська Нідерландів капітулювали, і після цього численних нідерландців примусили працювати в примусових трудових таборах. Тим не менше, частина

нідерландських кораблів і військових підрозділів змогла вирушити до Австралії, де вони продовжили опір проти Японії [28].

Повне визволення Нідерланди отримали 5 травня 1945 року. Протягом Другої світової війни загинуло 236 тисяч нідерландців у результаті військових дій або окупації, а матеріальні збитки оцінювалися у 20 мільярдів доларів.

Шостий етап, можна назвати перебудовою зовнішньої політики Нідерландів після Другої світової війни та етапом інтеграції. Адже країна переглянула свою традиційну політику нейтралітету у зовнішній політиці. Втрата колоній позбавила їх статусу великої світової держави і зробила їх "малою" країною, що мала складнощі у захисті своїх інтересів самотійно.

Зокрема, втрата колоній та невдалий досвід нейтралітету під час Другої світової війни призвели до усвідомлення необхідності укладання союзів та співпраці з іншими країнами. Нідерланди активно долучилися до європейської та євроатлантичної інтеграції, були співзасновниками Ради Європи (1949) та учасниками створення Брюссельського пакту (1948) та НАТО (1949).

Важливим аспектом зовнішньої політики стала близькість до США. Були укладені угоди про фінансування військового виробництва з боку Сполучених Штатів, а після вступу до НАТО, угоди про забезпечення нідерландської армії американською зброєю. У 1957 році Нідерланди стали першою західноєвропейською країною, яка дозволила розмістити ракетно-ядерну зброю США на своїй території, і Роттердам став ключовим портом для постачання американських військ у Європі [20].

Після завершення "холодної війни" Нідерланди продовжили підтримувати демократичні перетворення у колишніх соціалістичних країнах, залишилися вірними стратегічному партнерству зі США і підтримці євроінтеграційних процесів.

У Маастрихті, Нідерланди, 7 лютого 1992 року був підписаний договір про створення Європейського Союзу між членами Європейської спільноти [61]. З 1 січня 2002 року вони прийняли євро як свою валюту, вилучивши

гульден з обігу. У 2005 році більшість нідерландців відхилили проект Конституції ЄС на референдумі.

Отже, історія Нідерландів, поділена на кілька ключових етапів, відображається в їхньому визначному шляху розвитку. Від періоду під владою Габсбургів та боротьби за незалежність до етапу Золотого століття та стагнації у XVIII столітті, країна пройшла через різноманітні трансформації. Револьюційні зміни 1848 року визначили нову еру конституційних змін та формування партійної системи. Довгий період нейтралітету був розриваний лише Другою світовою війною, коли втрата колоній поклала виклик стратегії самостійності. Відтоді Нідерланди активно шукали нові шляхи для захисту інтересів через співпрацю та інтеграцію з іншими країнами. Все це дозволило країні створити стратегічні зв'язки та долучитись до європейських та атлантичних інтеграційних процесів.

1.3. Соціально-економічний профіль країни

Королівство Нідерланди є суверенною державою та конституційною монархією, розташованою в Західній Європі, і на території Вест-Індії в Карибському морі, включаючи групи островів Підвітряних Антильських островів. Складається з чотирьох конституційних країн: Аруба, Кюрасао, Нідерланди і Сінт-Мартен, які беруть участь на рівних засадах та в партнерстві в межах Королівства Нідерландів.

Назва "Нідерланди" має прямий переклад як "нижні країни", що вказує на низькі висоти та рівнинний рельєф країни. Приблизно половина її території розташована на висоті менше 1 метра над рівнем моря, а приблизно 17% знаходиться нижче рівня моря. Багато районів, що перебувають нижче рівня моря, відомі як польдери, сформувалися внаслідок процесу здобуття землі, який розпочався в XVI столітті. Часто країну неофіційно називають "Голландією" за іменем однієї з семи провінцій, яка спочатку входила до складу Голландської республіки в XVI столітті.

Нідерланди складаються з 12 провінцій, розташованих вздовж кордонів із Німеччиною на сході та Бельгією на півдні. Прибережна лінія омивається Північним морем на північному заході, і встановлює морський кордон із Великою Британією. Офіційною мовою є нідерландська, з англійською та пап'яменто, які мають статус офіційних на Карибських Нідерландах, а також західнофризька у провінції Фрисландія. Нижньонімецький діалект та лімбурзька визнані регіональними мовами, що використовуються відповідно на сході та південному сході країни [37].

Столицею держави, згідно з Конституцією, є Амстердам, де монарх складає присягу на вірність конституції, але парламент і уряд, а також більшість посольств іноземних держав, розташовані в Гаазі. Інші важливі міста: Роттердам – найбільший порт країни і один з найбільших портів світу; Утрехт – центр залізничної системи країни; Ейндховен – центр електроніки та високих технологій та Тілбург, Гаага.

Територія країни складає 41 526 км². Неповторність Нідерландів полягає у тому, що значна частина їхньої території була здобута шляхом осушення. За своїм рельєфом країна розділяється на дві частини. На півночі та заході розташовані низькі землі, основна частина яких утворена дельтою річок Рейн, Маас та Шельда. Уздовж узбережжя моря тягнеться смуга піщаних дюн. Південна та східна частини країни розташовані на вищих висотах над рівнем моря. На сході переважають горбисті ландшафти, а південна область включає в себе піщано-глинисті рівнини, які поступово переходять у горбисто-лісові ландшафти передгір'я Арденн.

Клімат в Нідерландах є морським, помірно-теплим. В середньому, у січні температури становлять +1...+3 °С, а в липні – +16...+17 °С. Кількість сонячних днів обмежена, погода непостійна, і часто спостерігаються сильні тумани. При надходженні холодного повітря зі сходу нижня течія річки Рейн та озеро Ейсселмер можуть замерзати. Річка Рейн та озеро Ейсселмер можуть замерзати при надходженні холодного повітря зі сходу. Співвідношення

опадів становить 650—750 мм на рік, переважно у вигляді дощу, з дуже рідкісними випадками снігопадів [37].

Щодо її геополітичного стану, то Нідерланди є однією з країн-засновників Європейського Союзу, Єврозони, G10, НАТО, ОЕСР та СОТ. Крім того, вони є частиною Шенгенської зони і трістороннього Союзу Бенелюксу. Країна є домом для багатьох міжнародних організацій та судів, багато з яких зосереджені в Гаазі, що призводить до того, що місто отримало прізвисько "світовою юридичною столицею".

Дані Нідерландів у міжнародних рейтингах (табл 1.1) надають важливу інформацію про різні аспекти суспільства країни та економіки, такі як рівень інноваційності та технологічного розвитку, рівень освіти, здоров'я та життєвого рівня населення, рівень економічної свободи та підприємницького середовища, рівень корупції в суспільстві та інші показники життєвого комфорту.

Таблиця 1.1

Місце Нідерландів в міжнародних рейтингах

Об'єкт дослідження (час публікації)	Місце	Кількість країн	Організація
Глобальний індекс інновацій (2023)	7	132	Міжнародний інститут управлінського розвитку (IMD)
Індекс людського розвитку (2020)	8	189	ООН
Глобальний індекс безпеки здоров'я(2021)	11	195	Центр медичних досліджень Джона Гопкінса
Індекс економічної свободи (2021)	21	186	Фонд «Спадщина», газета «The Wall Street Journal»
Індекс сприйняття корупції (2022)	8	179	Організація Transparency International
Індекс свободи преси (2023)	6	180	Reporters Without Borders.
Індекс демократії (2022)	11	167	Журнал The Economist Intelligence Unit
Індекс добробуту (2022)	6	167	Інститут «Легатум»
Індекс легкості ведення бізнесу (2019)	43	190	Всесвітній банк

Розроблено автором за матеріалами: [60,63,64]

За середовищем проживання відзначається, що міське населення в Нідерландах є одним з найбільш згущених в світі. Житлові та комерційні зони здебільшого концентруються в містах, таких як Амстердам, Роттердам та Гаага.

Нідерланди відомі своєю розвинутою сільськогосподарською системою, зокрема сільськими землями для культур і пасовищами. Сучасна аграрна система включає вирощування квітів, садівництво та скотарство. Однак, висока солоність ґрунтів та щільне населення призвели до руйнування лісів. Зелені насадження, переважно складені з сосни та тополі на дюнах, займають близько 7—8 % території. Пасовища утримують понад 40 % земель, рілля, теплиці та сади — близько 35 %, тоді як більш як 10 % припадає на забудови та дороги.

Нідерланди мають невеликі резерви корисних копалин, таких як природний газ та сіль. Однак країна відома своєю великою роллю в галузі нафтовидобутку та переробки.

Нідерланди, знаходячись біля моря, можуть бути піддані загрозам повеней. Країна також може відчувати вплив землетрусів, хоча це явище є рідкісним. Щодо інших надзвичайних ситуацій, таких як лісові пожежі чи виверження вулканів, Нідерланди зазвичай не є піддаються подібним ризикам через свій географічний характер.

На початок 2023 року народонаселення Нідерландів складає 17,8 млн осіб [63]. Населення Нідерландів рівномірно розподілене по всій країні, але є певна концентрація у великих містах, таких як Амстердам, Роттердам, Гаага та Утрехт. Ці міста служать не лише центрами населення, але й економічними та культурними вузлами.

Нідерланди мають різноманітне етнічне населення. Аналізуючи вміст таблиці 1.2, можна прийти до висновку, що основною національною групою в країні є нідерландці. Зазначено, що працездатне населення віком від 25 до 54 років переважає, складаючи практично 40,0% від загальної чисельності

населення. Очікувана тривалість життя при народженні: 81,6 р. (для чоловіків – 79,9, для жінок – 83,2) [48].

Таблиця 1.2

Етнічно-вікова структура населення Нідерландів у 2022 році

Національне представництво	Структура, %	Віковий склад	Структура, %
Нідерландці	77,4	0-14 років	15,42
Населення країни ЄС	6,2	15-24 роки	13,07
Турки	2,3	25-54 років	39,52
Мароканці	2,3	55-64 років	13,28
Індонезійці	2,1	65 років і старше	18,72
Інші	9,7		
Разом	100,0	Разом	100,0

Розроблено автором за матеріалами: [42]

Нідерланди є країною, де релігійна різноманітність велика. Головні релігії включають християнство (католицизм та протестантизм), іслам, і інші віросповідання. Однак, важливо відзначити, що країна взяла курс на секуляризацію, і відсоток людей, які практикують релігію, може бути нижчим, ніж в інших країнах [42].

Офіційною мовою є нідерландська, але багато людей також володіють англійською та іншими європейськими мовами. Враховуючи міжнародний характер країни, мовна різноманітність в щоденному спілкуванні є вкрай розповсюдженою.

Нідерланди розташовані в центрі Західної Європи, що дозволяє їм виступати як важливий транспортний та торговий вузол. Географічне положення на кордоні з Німеччиною та Бельгією робить їх ключовим торговим партнером у регіоні. Транспортна мережа включає шляхи, залізниці та високошвидкісні з'єднання, що сприяє ефективному переміщенню товарів та осіб в межах країни та за її межами. Нідерланди володіють розвиненою транспортною системою, включаючи морські порти у Роттердамі та Амстердамі, які є найбільшими в Європі.

Економіка Нідерландів продемонструвала стійке зростання (рис. 1.2), досягаючи величезного обсягу ВВП, який в 2022 році становив приблизно 991,11 млрд. доларів США.

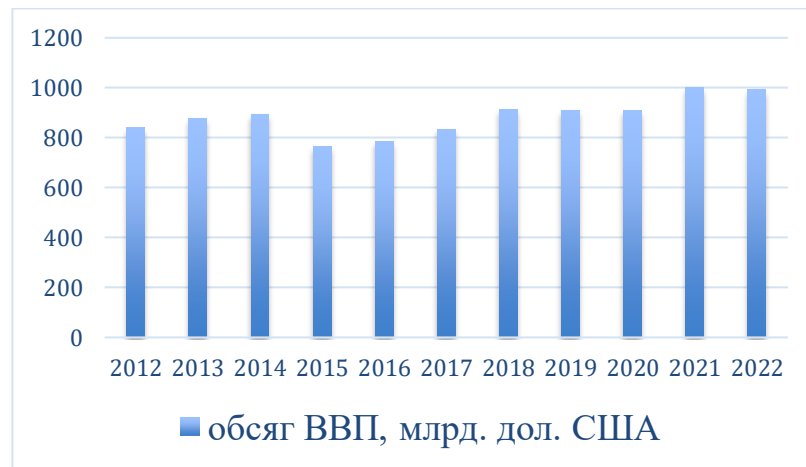

Рис. 1.2. Динаміка обсягу ВВП Нідерландів (2012-2022) млрд. дол. США [63]

У 2023 році очікувалось позитивне зростання ВВП на приблизно 3%, що свідчить про економічну динамічність країни. Безробіття в Нідерландах залишається на низькому рівні, становлячи приблизно 3,5% населення в 2022 році. Це свідчить про ефективність ринку праці та стабільність зайнятості у країні. Щодо інфляції, вона у межах 2% у 2022 році, вказуючи на рівень цінової стабільності та управління інфляцією у національній економіці [60].

Економіка Нідерландів, орієнтована на експорт, значно скористалася членством в Європейському Союзі. Три чверті загального обсягу нідерландського експорту спрямовані до країн ЄС. Основними партнерами Нідерландів у сфері експорту є Німеччина, Бельгія, Франція, Велика Британія, Італія та Сполучені Штати, а щодо імпорту – Німеччина, Бельгія, Китай, Велика Британія, Сполучені Штати та Франція. ФРН є найбільшим торговельним партнером Королівства Нідерландів. У ЄС Нідерланди займають друге місце після Франції з експорту сільськогосподарської продукції [19].

Нідерланди є країною високого рівня індустріалізації з інтенсивним та високопродуктивним сільським господарством. Основні сектори економіки

включають агроіндустрію, машино- і суднобудівну, авто- та літакобудування, електротехнічну та радіоелектронну промисловість, нафтову та нафтохімічну галузі, чорну та кольорову металургію, легку промисловість та алмазообробну галузь.

У Нідерландах основними галузями сільського господарства є тваринництво, молочне тваринництво, рибна промисловість, плодоовочівництво та квітникарство. Країна виробляє 2/3 світового об'єму живих рослин, квітів і коренів. За площею, відведеною під тепличне господарство, та за експортом парникових овочів і ягід, Нідерланди є лідерами у світі. Країна посідає п'яте місце в Європі за виробництвом масла і четверте місце за виробництвом сиру. На польдерах випасається понад 4,5 мільйонів голів великої рогатої худоби.

У Нідерландах розвинуті металургійна, машинобудівна та фармацевтична промисловості. Тут виробляється електронне устаткування та електроніка у великому асортименті, верстати, промислове обладнання, судна, автомобілі, трактори, сільськогосподарські машини та інші вироби. Також розвинене виробництво лаків та фарб, а також проводиться огранювання алмазів. Сучасні підприємства у галузі харчової та легкої промисловості широко поширені.

Економіка Нідерландів визначається приблизно 70 великими компаніями, які представлені в різних галузях, таких як промисловість, банківська справа, транспорт, торгівля та страхування. Найбільш визначальними серед них є "Royal Dutch Shell", "Unilever" та "Philips".

Найбільш потужними у галузі хімічної та нафтохімічної промисловості є компанія "Akzo Nobel". У сфері нафтохімії, видобутку газу та газохімії виділяється "DSME". Концерн "Stork" є лідером у машинобудуванні, "DAF Trucks" та "Fokker Space" виробляють транспортні засоби. Серед провідних компаній у харчовій промисловості зазначаються "Campina", "Nutricia", "SHV Holdings", та "Bols". У галузі пивоваріння "Heineken" визначається як третій за розміром browарний концерн у світі. У фармацевтиці варто відзначити

"Hagemayer", а у поліграфії - "KNP", видавнича фірма "Elsevier" та видавництво "Wolters Kluwer". Компанія "Koninklijke Ahold NV" володіє великою мережею супермаркетів, налічуючи 3200 магазинів у різних країнах світу, і займається роботою з понад 200 тисячами працівників [19].

У Нідерландах активно добуваються природні ресурси, такі як природний газ, нафта та кам'яне вугілля, і існують значні нафтопереробні потужності. Зокрема, "Royal Dutch Shell" з 2012 року є найбільшим підприємством у світі з видобутку мінеральних масел та газу. Цей концерн працює у понад 140 країнах світу, і кількість його співробітників складає 92 тисячі осіб.

Щодо політичної структури, Нідерланди є конституційною монархією за формою державного устрою. Перша конституція країни була ухвалена у 1815 році і передбачала основну владу монарха, але також надавала законодавчі повноваження двопалатному парламенту, відомому як Генеральні стани.

У 1983 році була ухвалена чинна Конституція, текст якої був вдосконалений і зрозуміліший громадянам. Протягом часу до неї внесено ряд поправок, останні з яких прийнято 22 лютого 2023 року. Ці множинні зміни в Конституції не спрямовані на радикальні зміни в установленому правовому порядку, але, навпаки, відображають потреби та умови сучасного моменту, що виникли з часом. У результаті всіх цих змін Конституція набула вигляду, що відповідає сучасним вимогам [11].

Офіційно, монарх Нідерландів виступає головою держави. З 1980 року до 2013 року королевою була Беатрікс Вільгельміна Армгард із відомої оранської династії. Монарх часто відмовляється від трону на користь спадкоємця, коли досягає літнього віку. На практиці монарх майже не втручається в політичне життя, обмежуючись офіційними церемоніями. Тим не менш, він має певний вплив на формування нового уряду після парламентських виборів та на призначення королівських комісарів у провінціях. 28 січня 2013 року королева Беатрікс оголосила по національному телебаченню про своє відмовлення від трону на користь старшого сина, спадкоємця престолу Віллема-Олександра,

принца Оранського. 30 квітня 2013 року принц Оранський вступив на трон і став королем [19].

Законодавчою владою у Нідерландах володіє парламент, що складається з Генеральних штатів, і в меншій мірі - уряд. Парламент складається з двох палат: перша (75 місць) і друга (150 місць). Перша палата обирається непрямым чином провінційними парламентами. Її функції обмежуються ратифікацією законопроектів, що вже були розроблені і прийняті другою палатою. Друга палата, яка має основні повноваження, обирається загальним прямим голосуванням на чотири роки за пропорційною виборчою системою. Для отримання місць у палаті партія повинна отримати принаймні 1/150 від загальної кількості голосів (це один з найнижчих прохідних бар'єрів у світі).

Останні вибори відбулися 26 травня 2016 року. Основні політичні партії в Нідерландах включають Народну партію за свободу і демократію (34 місць), Християнсько-демократичний заклик (15 місць), Партію праці (9 місць), Демократи 66 (24 місць), Партію Свободи (17 місць) і Соціалістичну партію (9 місць) [26].

Виконавча влада сфокусована в руках уряду, який повинен узгоджувати основні рішення з парламентом і формується на основі парламентської більшості. В історії Нідерландів не було жодної партії, яка мала більшість у парламенті, тому уряди завжди були коаліційними. 15 грудня 2021 року, за підсумками парламентських виборів у Нідерландах у березні 2021, Народна партія за свободу і демократію, Християнсько-демократичний заклик, Демократи 66 та Християнський Союз знову сформували уряд. Лідер цього уряду, Марк Рютте, став його головою вчетверте.

Отже, Нідерланди — високорозвинена країна. За низкою соціальноекономічними параметрами вона перевищує класифікаційний щабель України, зокрема, в таких як: виробництво промислової продукції, ефективне функціонування світових портів, проте за кількістю населення і площею території поступається місцем Україні.

РОЗДІЛ 2. СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ НІДЕРЛАНДІВ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

2.1. Доктринальні основи та ключові напрямки зовнішньої політики

Конституція Королівства Нідерландів, яка була прийнята у 1983 році є основним законодавчим актом країни, який визначає правові рамки державної системи та функціонування уряду [11]. Згідно статті 53 Король робить присягу та визнає принцип суверенітету, що означає незалежність та самостійність країни в управлінні своїми справами. Також Конституція (стаття 93) визначає зобов'язання, дотримуватися міжнародних конвенцій та угод. Саме тому, Нідерланди дотримуються принципів міжнародного права, і конвенцій, що стосуються прав людини та основних свобод.

За статтею 90 закон зазначає, що уряд забезпечує зовнішні відносини та веде дипломатію. Стаття 42 передбачає, що уряд складається з Короля та міністрів. В Нідерландах, як і в Україні, Міністерство закордонних справ відповідає за формулювання та виконання зовнішньої політики. Згідно статті 33 Уставу ООН Нідерланди визнають пріоритет мирного вирішення міжнародних спорів та участь у колективних зусиллях для забезпечення світового порядку та стабільності. Всі ці положення Конституції створюють правовий фундамент для формулювання та реалізації зовнішньої політики Нідерландів.

Ще одним ключовим документом є Біла книга оборони 2022 року [46], в якій визначається аналіз загроз, встановлюються мета та стратегічні цілі, які слід досягти, а також вказуються шляхи для необхідних змін в системі оборони.

Національна стратегія безпеки 2022 року [45] є ключовим документом, який надає комплексний погляд на стратегічні завдання, спрямовані на забезпечення національної безпеки Нідерландів. Цей документ розробляється

з урахуванням різноманітних викликів та загроз, які можуть виникнути як на внутрішньому, так і на зовнішньому рівні.

Структури, відповідальні за реалізацію зовнішньої політики, включають Міністерство закордонних справ (МЗС), яке виступає головним органом, відповідальним за формулювання та виконання стратегій зовнішньої політики. МЗС визначає ключові напрямки співпраці, укладає міжнародні угоди та представляє інтереси країни на міжнародній арені.

Королівська служба розвідки (AIVD) має важливу роль у сфері зовнішньої політики, відповідаючи за розвідку та аналіз зовнішньополітичної ситуації. Її діяльність спрямована на забезпечення національної безпеки та інформування уряду щодо ключових подій в світі.

Парламентський комітет з закордонних справ відіграє роль парламентського контролю та обговорення важливих аспектів зовнішньої політики. Його функції включають розгляд закордонних ініціатив, аналіз та обговорення ключових питань, а також взаємодію з МЗС у сфері зовнішньої політики країни.

Згідно Стратегії безпеки Нідерландів країна виділила для себе стратегічний напрямок, який базується на основі 3 основних цілей і 12 напрямків діяльності. Вони будуть застосоватися з 2023 по 2029 роки. Уряд Нідерландів розуміє важливі виклики, які стоять перед світом, та визначає свою позицію щодо їхнього вирішення з реалістичним оптимізмом [45].

По-перше, основним напрямком зовнішньої політики для Нідерландів є участь у європейських структурах. Нідерланди активно підтримують європейську інтеграцію та приймають активну участь у розвитку та удосконаленні європейських інституцій, сприяючи стабільності та співпраці в регіоні. Пріоритетним напрямком являється перш за все – торгівля. У Стратегічному документі щодо зовнішньої торгівлі та співпраці з метою розвитку Нідерланди виділяють 6 методів роботи для стратегічної сталої торгової політики [55]:

1. Сприяти стійкості голландської та європейської економіки. У Європі Нідерланди прагнуть підтримувати відкритість і сприяти конкурентоспроможності, працюючи над ініціативами щодо стратегічної автономії.
2. Ефективна дія на 25 пріоритетних ринках.
3. Європейська торговельна політика з високими стандартами. Завдяки своїм торговельним угодам ЄС має унікальний інструмент, за допомогою якого він може використовувати свою економічну ринкову владу для встановлення високих стандартів для чесного виробництва, прав людини та клімату. Тому уряд продовжуватиме наполягати на високих міжнародних стандартах і дотриманні угод.
4. Озеленення торговельних інструментів. Уряд озеленює свої інструменти сприяння торгівлі відповідно до Паризької та Глазго кліматичних угод і проводить дослідження, щоб визначити, які інструменти є найефективнішими в цьому відношенні. У найближчі роки уряд також зосередиться на можливостях державно-приватного партнерства в подальшому озелененні торгової політики Нідерландів.
5. Підтримка бізнесу з відповідальною підприємницькою поведінкою (RBC). RBC формує основу для того, щоб зробити міжнародні ланцюжки створення вартості більш сталими, а бізнес-спільнота сприятиме досягненню Цілей сталого розвитку. Уряд просуває законодавство про RBC на рівні ЄС, а також працює над національним законодавством.
6. Співпраця з підприємствами та інституціями. Бізнес-спільнота, заклади освіти і залучені міністерства тісно співпрацюють, щоб посилити конкурентоспроможність Нідерландів і спроможність заробляти.

Другим напрямком зовнішньої політики є міжнародна безпека та оборона. Російське вторгнення в Україну 24 лютого 2022 року має серйозні та довгострокові наслідки не лише для України та її народу, а й для Королівства та їхніх союзників. Війна вже зачіпає різні інтереси національної безпеки,

включаючи міжнародний правопорядок, економічну безпеку та соціальну та політичну стабільність.

Протягом тривалого часу деякі країни ставлять під сумнів функціонування міжнародного правопорядку. Ці країни розглядають поточний міжнародний правопорядок як західну конструкцію, створену для сприяння інтересам Заходу. Росія і Китай, зокрема, кидають виклик існуючому міжнародному порядку. Росія підриває міжнародний правопорядок і часто виглядає як руйнівник у багатосторонніх контекстах. Саме тому, Нідерланди та інші країни ЄС повинні співпрацювати для забезпечення глобальної безпеки та стабільності.

Третім напрямком зовнішньої політики Нідерландів вважається - торговельна та економічна дипломатія. У контексті стратегічної торгівлі Нідерланди активно сприяють встановленню справедливої та відкритої системи на європейському рівні. Уряд вважає це важливим, оскільки значна частина багатства країни формується за кордоном. Експорт товарів і послуг визначає зайнятість у країні, забезпечуючи понад 30% робочих місць. Підприємства, що діють на міжнародних ринках, визначають процвітання Нідерландів, тому стратегічно вдосконалюється міжнародна спроможність заробляти гроші [55].

Стабільність та економічне зростання в країнах, що розвиваються, важливі для самих цих країн і в інтересах Нідерландів. Якщо країни, що розвиваються, стануть торговими партнерами, вони та голландський приватний сектор отримають від цього вигоду. У цій сфері існує низка невичерпних можливостей, які Нідерланди прагнуть використовувати через співпрацю з освітніми установами, громадськими організаціями та бізнес-сектором.

Зокрема, перехід до цифрових технологій та сталого розвитку відкриває широкі перспективи, оскільки вони суттєво впливають на економіку майбутнього. Нідерланди спрямовують свої зусилля на регіони та теми політики, де їхні знання та навички можуть дійсно внести зміни. У

стратегічному документі уряд Нідерландів розкриває свій підхід до зовнішньої торгівлі та співпраці для розвитку, формулюючи коаліційну угоду, яку в подальших роках доповнять цільові стратегії [55].

Основна мета полягає в посиленні єдності та акцентуванні уваги на торговельній та розвитковій політиці. Уряд Нідерландів чітко визначив ключові теми, які мають стратегічне значення, і планує представити перед парламентом наступні стратегії: міжнародну кліматичну стратегію, стратегію для Африки, глобальну стратегію охорони здоров'я, стратегію розвитку сировин та програмний документ щодо багатосторонності та прав людини.

На 2022 рік Нідерланди мають сильну, інноваційну бізнес-спільноту, яка працює на міжнародному рівні та користується хорошою репутацією. Зовнішня торгівля створює третину валового внутрішнього продукту (ВВП) [42]. Експорт товарів і послуг створює 2,5 мільйона прямих і непрямих робочих місць на повний робочий день у Нідерландах. Це більше 30% від загальної кількості зайнятих. Основними торговими партнерами Нідерландів є європейці: понад 65% голландської торгівлі відбувається в межах ЄС.

Зважаючи на те, що значна частка припадає на Німеччину та Бельгію, уряд планує продовжити вкладати в розвиток особливих зв'язків з цими стратегічно важливими країнами. Основні торгові партнери за межами ЄС, такі як Сполучене Королівство та Сполучені Штати, залишаються ключовими акторами в міжнародних торгових відносинах Нідерландів.

В рамках ЄС Нідерланди є провідними торговими націями та важливим інвестиційним гравцем, використовуючи відкриті можливості. Наприклад, у найближчі роки очікуються нові можливості на ринках Азії та Африки, які перебувають у стані активного розвитку. З іншого боку, Нідерланди приваблюють іноземні компанії як популярний ринок і транзитний порт. Розвинена та ефективна логістична та цифрова інфраструктура країни є однією з найкращих у світі, так само, як і багато закладів вищої освіти. Для численних країн Нідерланди слугують воротами в Європу [55].

Нідерланди виступають за відкрити, засновану на правилах світову економіку, в якій торгівля може відбуватися на основі взаємних інтересів і вигод, адже країна виграє від цієї відкритості. Водночас уряд робить висновок, що стратегічна залежність від режимів із принципово іншим світоглядом є небажаною. Наприклад, Нідерланди відчують вплив геополітичної конкуренції з Китаєм у сфері нових технологій та інновацій [56].

Уряд прагне зміцнити спроможність Нідерландів заробляти в мінливому світі та зробити його більш стійким. Сектори, в яких Нідерланди є міжнародним лідером, зокрема вода, стійка енергетика, сільське господарство та охорона здоров'я, мають у цьому відношенні великий потенціал. Торгівля стає більш стійкою, оскільки торговельні угоди все частіше супроводжуються додатковими угодами з таких питань, як збереження лісів, біорізноманіття, прийнятна заробітна плата та приєднання до кліматичних угод.

Ще одним пріоритетним напрямком зовнішньої політики є виклики у сфері розвитку, таких як зміна клімату, права людини та стабільність. Вони є занадто значущими для того, щоб Нідерланди могли їх самостійно вирішити. З цієї причини вони планують співпрацювати через Європейський союз, де це можливо. Відповідно до домовленостей в коаліційній угоді, уряд збільшить видатки на розвиток на 300 мільйонів євро щорічно з 2022 по 2024 рік. З 2025 року видатки будуть структурно збільшені на 500 мільйонів євро щорічно, що наблизить Нідерланди до досягнення міжнародного стандарту 0,7%.

Глобальна стабільність є також пріоритетним напрямком зовнішньої політики, тому що вона є ключовим елементом забезпечення мирного та безпечного існування світового співтовариства. Важливість глобальної стабільності визначається тим, що вона є основою для розвитку країн, забезпечення економічного процвітання, захисту прав людини та уникнення міжнародних конфліктів. Негативні економічні наслідки війни в Україні впливають на глобальну стабільність через кілька ключових аспектів. Ці аспекти включають втрати виробництва, скорочення інвестицій та руйнування інфраструктури. Крім того, конфлікт створює виклик міжнародній безпеці та

поглиблює проблеми міграції. Допомога та відбудова України продовжують бути актуальними, оскільки військовий конфлікт не припинився, і триває невизначений час. У цей період зброя, гуманітарна допомога і фінансова підтримка лишаються найбільш критичними потребами. Нідерланди реагують на заклики України про допомогу, надаючи внесок як на двосторонній, так і на багатосторонній основі в усіх зазначених сферах. Після завершення конфлікту уряд готується до процесу відновлення. Остаточне рішення про форму цього процесу передбачає широкий діалог з Україною та її громадянами. Нідерланди активно підтримуватимуть Україну в тісній співпраці з Європейським союзом та міжнародними організаціями, такими як ООН, Світовий банк та Європейський банк реконструкції та розвитку. Уряд також врахує можливості реалізації торгових та розвиткових програм, включаючи включення України до переліку суміжних країн. Під час реалізації цих програм буде активно досліджено можливості участі нідерландських підприємств з метою забезпечення ефективного внеску в процес відновлення [53].

Нідерланди активно займаються створенням безпечних та гуманітарних умов для прийому переміщених осіб та біженців у регіоні. За допомогою програм, спрямованих на захист, освіту, навчання та створення робочих місць у Хорні Африки та регіоні MENA («Middle East and North Africa» що іменує регіон у складі Близького (Середнього) Сходу та Північної Африки), Нідерланди сприяють самозабезпеченню цих осіб. Уряд планує збільшити інвестиції в прийом та захист у регіоні, виділивши додаткові 195 мільйонів євро на ці цілі з 2025 року.

Також передбачено додаткові ресурси для підсилення міграційного партнерства з основними країнами походження та транзиту. Пріоритетами тут є: захист прав людини, зменшення нелегальної міграції, запобігання торгівлі людьми та контрабанді, покращення контролю на кордоні та підтримка повернення та реінтеграції, Нідерланди планують співпрацювати з ЄС та ініціативами Team Europe в сфері міграції. Міграційне партнерство може

також включати угоди про торгівлю, надання допомоги, підтримку для прийому мігрантів та організацію тимчасової легальної циркулярної трудової міграції.

Ще одним напрямком зовнішньої політики є стратегія Африки. У цій інтегрованій стратегії Нідерланди викладуть свою діяльність в Африці, узгоджено розробляючи свої цілі у сферах дипломатії, співпраці в галузі розвитку, безпеки та торгівлі. Відповідними чинниками в цьому контексті є досягнення Цілей сталого розвитку, просування голландських інтересів і посилення регіональної стабільності. Рівні партнерства та взаємність, яку вони передбачають, відіграватимуть важливу роль у цьому процесі. Стосовно зусиль щодо розвитку, стратегія Африки спиратиметься на цілі, тематичні та географічні пріоритети у контексті зміни геополітичних відносин. Нідерланди також зосередяться на голландсько-африканських торгових зв'язках, особливо щодо малих та середніх підприємств [55].

Ключовим напрямком зовнішньої політики для Нідерландів є важливість прав людини, демократії та міжнародного правового порядку у поточному геополітичному контексті. Зараз 80% населення світу живе в країні, де основні свободи та права людини піддаються дедалі більшим обмеженням. 2022 рік став 17 роком поспіль, коли громадянські права втратили позиції в усьому світі. У всьому світі організації громадянського суспільства мають дедалі менше свободи закликати держави та інші державні органи до відповідальності. Цифрове стеження та онлайн-поширення пропаганди та дезінформації мають дестабілізуючий ефект.

Тим часом вплив Нідерландів та їхніх міжнародних партнерів падає. Це ускладнює просування та захист прав людини, демократії та міжнародного правопорядку. У критичні моменти, наприклад, Нідерланди не завжди можуть припустити, що країни, які колись відстоювали права людини, насправді висловлять свою підтримку на міжнародних форумах. Дедалі частіше багатосторонні документи з прав людини характеризуються як небажане посягання на національний суверенітет. Частково через це співпраця в рамках

міжнародних форумів, таких як ООН, стає складнішою, вибірковішою та транзакційнішою. В результаті таким країнам, як Китай і Росія, вдається підживити дотримання прав людини і максимально підкоряти міжнародний правопорядок своїй волі [56].

Незважаючи на те, що вплив Нідерландів та їх традиційних партнерів зменшується, все ще є глобальні можливості для співпраці над важливими темами прав людини. Однак це означає, що Нідерланди повинні інвестувати в нові, ширші партнерства, які мають бути сформовані на основі рівності. Нідерланди також мають бути готові працювати над питаннями, які мають значення для інших країн. Нідерланди продовжуватимуть шукати точки дотику, які придатні для співпраці, не дивлячись на країни та організації-однодумці, які є їхніми традиційними партнерами. У зв'язку з цим Нідерланди визнають, що не всі права можуть бути реалізовані скрізь однаковими темпами. Врахування культурної делікатності та ширшого наративу прав людини сприятиме загальному визнанню прав людини.

У той же час Нідерландам доведеться більше, ніж будь-коли раніше, зосередитися на зміцненні організацій, установ, структур та інструментів, які захищають демократію, права людини та міжнародний правопорядок. Нідерланди також повинні використовувати свій власний досвід і знання щодо розвитку законодавства про права людини, демократію та міжнародний правопорядок, щоб оновити існуючі міжнародні угоди та правила. Це гарантуватиме, що підтримка прав людини, демократії та міжнародного правового порядку залишатиметься якомога сильнішою, а Нідерланди отримають вигоду від стабільності та економічного розвитку, що впливає з цього.

Отже, можна сказати що, у роздробленому світі скоординована багатостороння співпраця є важливою для Нідерландів для вирішення транснаціональних проблем і проведення передбачуваної та конструктивної зовнішньої політики, заснованої на голландських цінностях та інтересах.

2.2. Євроінтеграційний вектор зовнішньої політики

Нідерланди були активними в створенні ЄС із самого початку. Голландські чиновники, наприклад, брали активну участь у формуванні європейської сільськогосподарської політики та Економічного та валютного союзу (ЄВС).

Після Другої світової війни, єднання Європи стало необхідністю для забезпечення миру і стабільності. Країни Європи вирішили спільно працювати в господарських справах, передбачаючи, що ті, хто залежить одне від одного економічно, не будуть втягуватися у війни. У 1952 році Нідерланди приєдналися до Бельгії, Франції, Італії, Люксембургу і Західної Німеччини у створенні Європейського об'єднання вугілля та сталі (ЄОВС). Це сприяло економічному розвитку і забезпеченню праці та процвітання [25].

У 1957 році шість країн підписали Римські договори, перший з яких створив Європейське економічне співтовариство, а другий - Європейське співтовариство з атомної енергії, більш відоме як Євратом.

У 1958 році колишній міністр сільського господарства Нідерландів Сікко Маншолт був призначений Європейським комісаром з сільського господарства. Він очолив запровадження ефекту масштабу в сільському господарстві та розробку спільної європейської сільськогосподарської політики. Нідерланди завжди були основними вигодоотримувачами цих реформ. У частині завдяки ЄС, Нідерланди стали однією з найбільших у світі країн-експортерів сільськогосподарської продукції.

Як було зазначено вище, з початку 1950-х років Нідерланди активно брали участь у формуванні європейських інститутів, незважаючи на деякі початкові коливання та відмову від створення наддержавних органів. У дослідженнях відзначається, що спочатку Нідерланди виявляли навіть схильність до заперечень стосовно майбутніх європейських політичних ініціатив, фактично діючи як "американська довірена особа". Деякі думки вказують на те, що Нідерланди стали васалом США на європейському

континенті не через примус, а на "добровільній основі". Початково, їхнє ставлення було спрямоване на "чисту підтримку" свого "старшого американського союзника". Проте з часом, зокрема в період з 1970 до початку 1980-х років, спостерігалось невелике послаблення атлантичних підходів у зовнішній політиці, і Нідерланди змінювали свій статус на "негласного союзника" США в рамках Північноатлантичного альянсу. Тим самим, вони виходили за межі простої підтримки і взяли більш активну роль. Це переходило в новий статус, який можна охарактеризувати як "вимушеного союзника" в певний період, коли їхні атлантичні зв'язки дещо змінювалися та пристосовувалися до нових реалій [28].

З часом, розвиток, виконання функцій та діяльності в європейських структурах на наддержавному рівні стануть одними з ключових складових зовнішньої політики Нідерландів.

Після європейських виборів у травні 2019 року ЄС визначив низку пріоритетів, які формують політичний порядок денний до 2024 року. Вони спрямовані на вирішення основних викликів, з якими стикається ЄС та громадяни ЄС. Пріоритети впливають із діалогу між лідерами ЄС, національними міністрами, установами ЄС та політичними групами, обраними до Європейського парламенту.

Тоді Європейська Рада визначила 4 пріоритетні сфери у своєму стратегічному порядку денному. Ці сфери спрямовані на вирішення викликів та використання можливостей, що виникають у зв'язку із сучасною глобальною ситуацією. Зосередившись на них, ЄС може посилити свою роль у сьогоденішньому складному середовищі [57].

По-перше, це захист громадян і свобод. Забезпечення ефективного контролю зовнішніх кордонів ЄС та подальший розвиток комплексної міграційної політики. Боротьба з тероризмом і транскордонною/онлайн-злочинністю, підвищення стійкості ЄС проти природних і антропогенних катастроф.

По-друге, це розвиток міцної та динамічної економічної бази. Побудова стійкої економіки шляхом поглиблення Економічного та валютного союзу для забезпечення кращої підготовки Європи до майбутніх потрясінь, завершення створення банківського союзу та союзу ринків капіталу, зміцнення міжнародної ролі євро, інвестування в навички та освіту, підтримка європейського бізнесу, впровадження цифрових технологій трансформація та розробка надійної промислової політики.

По-друге, це побудова кліматично нейтральної, зеленої, справедливої та соціальної Європи. Інвестиції в зелені ініціативи, які покращують якість повітря та води, сприяють сталому сільському господарству та зберігають екологічні системи та біорізноманіття. Створення ефективної циркулярної економіки (де продукція розроблена таким чином, щоб бути довговічнішою, придатною для повторного використання, ремонту, переробки та енергоефективності) та добре функціонуючого енергетичного ринку ЄС, який забезпечує стійку, безпечну та доступну енергію. Швидший перехід до відновлюваних джерел енергії та енергоефективності, одночасно зменшуючи залежність ЄС від зовнішніх джерел енергії. Впровадження Європейської основи соціальних прав.

По-четверте, це просування європейських інтересів і цінностей на світовій арені. Побудова надійної зовнішньої політики, заснованої на амбітній політиці сусідства з 16 найближчими східними та південними сусідами та всебічному партнерстві з Африкою. Сприяння глобальному миру, стабільності, демократії та правам людини. Забезпечення надійної торгової політики відповідно до багатосторонності та глобального міжнародного порядку, заснованого на правилах. Беручи на себе більшу відповідальність за безпеку та оборону, тісно співпрацюючи з НАТО.

Підсумовуючи вищесказане, протягом усього післявоєнного періоду Нідерланди, будучи хоч і «малою державою» за визначенням, були значним актором в європейській інтеграції. Нідерланди взяли активну участь у створення майбутнього Європейського Союзу. В економічному плані

першопричиною став доступ до європейських ринків і стабільність своєї економіки, в політичному - безпека країни. Тому Нідерландах як малої країні в новій «післявоєнній Європі», що знаходиться під тиском «великих країн», доводилося більше звертати увагу як на тактику, так і на політику.

2.3. Безпекові виміри зовнішньої політики країни

“Безпека, як кисень або вода. Це основна життєва потреба. Ми не можемо жити без цього, і ви починаєте думати про це лише тоді, коли це стає проблемою. Без безпеки все, що ми цінуємо сьогодні, що є важливим для нашого майбутнього, опинилося б під загрозою та було б зруйновано. Отже, безпека є важливою передумовою для суспільства, в якому люди можуть формувати своє життя та стосунки у свободі та визначеності.” – сказав Марк Рютте в Стратегії безпеки Королівства Нідерландів [45].

У рейтингу Global Firepower на 2023 рік Нідерланди розміщуються на 39-му місці серед 145 країн, які оцінюються щорічно [50]. Показник PwrIndx для цієї країни становить 0,5801. Збройні сили Нідерландів включають чотири головні гілки: Королівські сухопутні війська, Королівські повітряні сили, Королівські військово-морські сили, Королівська військова поліція.

Крім того, на островах Аруба та Кюрасао, що входять до складу Королівства Нідерландів, функціонують невеликі підрозділи, які підпорядковані військово-морському флоту та морській піхоті Нідерландів.

Звання військових в Нідерландах подібні до британських та американських. Найвище посадове звання в збройних силах - начальник Генерального Штабу, який, як правило, (але не завжди) має ранг генерала за кодуванням НАТО. Королівська армія Нідерландів на місцях сприяє свободі, безпеці та процвітання Нідерландів і за їх межами [51].

Нідерланди, безперечно, можна вважати однією з найбезпечніших країн світу, але навколишні події вносять нові виклики і ризики у сучасний життєвий стандарт. Геополітичний ландшафт дійсно швидко змінюється, і

нестабільність на сході та південному кордоні Європи стає джерелом турбулентності. Події, такі як вторгнення Росії в Україну, вносять непередбачувані елементи у політичну картину, що може вплинути на безпеку країни. Кіберзагрози теж стають все більш серйозним викликом. Із зростанням технологій кібератаки розвиваються і розширюють свої можливості, ставлячи під загрозу інформаційну безпеку та функціонування суспільства. Транскордонна організована злочинність – ще одна проблема, яка може підривати стабільність суспільних відносин. Міжнародне співробітництво та вдосконалення правоохоронних систем є ключовими аспектами в управлінні цією загрозою.

Пандемія коронавірусу, безумовно, показала, як суспільні кризи можуть призвести до непередбачуваних наслідків і викликати хвилювання в суспільстві. Однак важливо відзначити, що в таких моментах суспільство часто об'єднується для подолання викликів. Зміна клімату, як і в інших частинах світу, має значний вплив на Нідерланди. Підвищення рівня моря та інші екологічні проблеми можуть вимагати інноваційних підходів та стратегій, щоб забезпечити стійкість та безпеку нації. Важливо розвивати ефективні механізми врядування, сприяти взаєморозумінню і підтримувати відкритий діалог для зменшення ризиків і збереження безпеки в країні [46].

Стратегія безпеки для Королівства Нідерландів призначена встановити тверді основи для майбутнього, до якого країна буде стійка та готова. Перше такого роду зусилля відбуваються в співпраці з усіма країнами Королівства, ґрунтуючись на глибокому почутті союзництва та спільності у стиканні з аналогічними загрозами. Для цього потрібно поєднати внутрішню та зовнішню безпеку в політичному контексті, визнаючи існуючі взаємозв'язки та сприяючи формуванню нових.

Головна мета Стратегії безпеки для Королівства Нідерландів – захист інтересів національної безпеки, який включає запобігання порушенню суверенітету Королівства та гарантування демократичних процесів, авторитету демократичних інститутів у нашій правовій державі, а також

цінностей і норм, які нас зобов'язують. Термін «національна безпека» стосується національної безпеки всіх країн у Королівстві та безпеки Королівства в цілому. У контексті національної безпеки Нідерланди зосереджуються на інтересах безпеки, які хочуть активно захищати та сприяти (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Інтереси національної безпеки та критерії впливу

Інтереси національної безпеки	Критерії впливу
Територіальна безпека	1.1 Порушення цілісності території Королівства Нідерландів 1.2 Порушення міжнародного становища Королівства Нідерландів 1.3 Порушення цілісності цифрової інфраструктури 1.4 Порушення територіальної цілісності союзних держав
Фізична охорона	2.1 Смертельні випадки 2.2 Тяжко травмовані та хронічно хворі
Економічна безпека	3.1 Витрати 3.2 Порушення життєздатності економіки Королівства Нідерландів
Екологічна безпека	4.1 Тривале порушення природного середовища
Соціально-політична стабільність	5.1 Порушення повсякденного життя 5.2 Порушення демократичного конституційного ладу 5.3 Вплив на суспільство
Міжнародний правопорядок і стабільність	6.1 Порушення державного суверенітету, мирного співіснування та мирного вирішення конфлікту 6.2 Порушення функціонування та легітимності або дотримання міжнародних договорів і норм з прав людини 6.3 Порушення ефективності та легітимності багатосторонніх установ і міжнародних режимів 6.4 Нестабільність держав, які межують з Королівством Нідерландів і знаходяться в безпосередній близькості до Європейського Союзу

Розроблено автором за матеріалами: [44]

Ці інтереси безпеки можуть постраждати через загрози, що може призвести до суспільних розладів. Щоб цього не сталося, Нідерланди прагнуть зменшити ймовірність виникнення загрози, зменшити потенційний вплив цих загроз і використовувати можливості для активного просування своїх інтересів безпеки. Тому основна увага приділяється контролю ризику, а не виключенню ризику. Інтереси безпеки, загрози, можливості та стійкість складають основу стратегічного курсу [45].

Існує кілька загроз національній безпеці. Якщо загроза серйозно зачіпає один або більше інтересів безпеки, вона може спричинити суспільний розлад і, отже, зашкодити національній безпеці. Водночас загрози взаємопов'язані. Одна загроза впливає на іншу, а згодом, можливо, посилює її. Стратегія безпеки зосереджена на цьому взаємозв'язку та описує сім пересічних тем, що демонструють узгодженість між загрозами. Сюди відносяться: геополітичні виклики та військові загрози, гібридні загрози, зміна клімату, суспільна напруга, падіння довіри, дезінформація та радикальна прихована течія, тиск на демократичний правопорядок, збільшення ризикованих (стратегічних) залежностей та їх наслідки для критичної інфраструктури та економіки, технологічний розвиток і цифровізація систем.

Цей ландшафт загроз перетворюється на інтегрований стратегічний курс та інтегрований контроль національної безпеки. Таким чином, Стратегія безпеки [45] закладає основу для майбутнього, до якого країна повинна бути готовою. Три головні цілі стратегічного курсу національної безпеки – безпечне Королівство в багатополлярному світі, стійкий демократичний правовий порядок і готове та стійке суспільство.

Також в Стратегії Нідерланди визначили дванадцять напрямків дій для підвищення стійкості проти загроз – це інвестиції в міжнародне партнерство та зміцнення збройних сил, протидія гібридним конфліктам, підвищення стійкості економіки та захист науки, підвищення соціальної стабільності, боротьба з організованою підривною злочинністю. Також сюди включили протидію небажаному іноземному втручання та шпигунству, зміцнення цифрових технологій, запобігання та протидія тероризму та екстремізму, посилення пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до них, забезпечення кращого захисту критичної інфраструктури, підвищення рівня готовності до пандемії, зміцнення можливостей контролю за кризами та підвищення готовності суспільства [45].

Як висновок, можна стверджувати що спосіб реалізації стратегічного курсу буде розроблено через стратегії, політики та плани дій, спрямовані на

конкретну область, і національні кризові плани національної безпеки, для яких ця стратегія служить загальною основою. Реалізація стратегічного курсу підпадає під існуючу автономну відповідальність, у сфері політики чи інших, кожної країни Королівства, кожного міністерства та кожного міністра.

РОЗДІЛ 3. ГЕОСТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ НІДЕРЛАНДІВ

3.1. Особливості співпраці Нідерландів з країнами Бенілюксу

У 1944 році Бельгія, Нідерланди і Люксембург уклали митний союз, який передбачав введення безмитної торгівлі та спрощення валютних, торгових і фінансових обмежень між цими країнами. Ця ініціатива також передбачала створення єдиної зовнішньоекономічної політики. Це призвело до економічного зростання і зробило з Бенілюксу важливий політичний центр в Європейському Союзі [18].

На сьогоднішній день Брюссель (Бельгія) став домівкою для ключових організацій ЄС, таких як Європейський парламент, Рада Європи, будівлі Єврокомісії, офіс НАТО та секретаріат країн Бенілюксу. У Гаазі (Нідерланди) розташовані Міжнародний суд ООН, Міжнародний кримінальний суд та Міжнародний арбітражний суд. У Люксембурзі розташовані Генеральний секретаріат Європарламенту, Суд Європейського союзу, Рада ЄС та Європейський інвестиційний банк.

Бельгія і Нідерланди можна вважати одними з найуспішніших країн в Європі, і ця успішність має свої корені ще в Середньовіччі, завдяки активному розвитку торгівлі та створенню ефективних фінансово-торговельних мереж. В XV столітті Брюгге, Бельгія, стала місцем, де була відкрита перша біржа в світі, а в XVI столітті Антверпен, найбагатший торговий міст Нідерландів, став місцем розташування найбільшої біржі в Європі. Люксембург після Другої світової війни активно розвивав свою економіку, об'явивши себе офшорною зоною. З тих пір банківський сектор і фінанси стали основним джерелом доходу для Люксембургу, який обслуговує тисячі інвестиційних фондів та сотні іноземних банків. В сучасний час ці невеликі за площею країни відіграють важливу роль у економічних подіях Європейського Союзу [39].

Давайте проаналізуємо успішність розвитку цих країн, використовуючи певний набір макроекономічних показників. Дані про обсяги ВВП за паритетом купівельної спроможності (ПКС) та їх темп зростання в країнах Бенілюксу за період 2019-2022 років представлені в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Обсяги ВВП за ПКС та ВВП на душу населення країн Бенілюксу за
2019-2022 роки

Рік	Бельгія		Нідерланди		Люксембург	
	Обсяг ВВП, млрд дол. США	ВВП на душу насел., тис. дол. США	Обсяг ВВП, млрд дол. США	ВВП на душу насел., тис. дол. США	Обсяг ВВП, млрд дол. США	ВВП на душу насел., тис. дол. США
2019	597.1	52,0	984.9	56,8	71.0	114,5
2020	565.1	49,0	946.6	54,3	73.9	111,8
2021	599.8	51,7	992.6	56,6	83.5	136,7
2022	594	51,2	1012.0	57,7	85.6	138,5

Розроблено автором за матеріалами: [59]

У 2022 році за показником ВВП за ПКС країни займають такі позиції у світовому рейтингу [60]:

- Нідерланди – 28-ме місце (сусідні країни в рейтингу – Бангладеш та Аргентина);
- Бельгія – 36-ме місце (сусідні країни в рейтингу – Румунія та Швейцарія);
- Люксембург – 98-ме місце (сусідні країни в рейтингу – Уругвай та Бахрейн).

Важливо відзначити, що Люксембург у 2022 році посів перше місце в світі за показником ВВП на душу населення [63]. Все це через декілька причин. По-перше, через те, що Люксембург славиться своєю високо розвинутою фінансовою і банківською системою. Розвинений фінансовий сектор, який приваблює іноземні банки та інвестиційні фонди. Також має статус офшорної

зони з низьким податковим режимом та високим рівнем фінансової конфіденційності. В нього є вигідне розташування в центрі Європи, що сприяє торгівлі і інвестиціям. Маленька площа та населення сприяє тому, що робить кожного громадянина більш прибутковим за рахунок ВВП на душу населення. Висока якість життя з доступом до якісної медицини, освіти та соціальних послуг.

Рівень ВВП на душу населення в країнах є важливим показником, що дозволяє здійснювати порівняльний аналіз їхнього економічного розвитку та визначати їхню категорію як розвинених країн. Обсяг ВВП за паритетом купівельної спроможності на душу населення створює спільну основу для порівняння, і в цьому відношенні Люксембург виступає як очевидний лідер завдяки своєму меншому населенню, ніж у Бельгії та Нідерландах.

Спільність географічного положення, економічних і політичних інтересів створює основу для сильного партнерства між цими країнами. Давайте розглянемо основні аспекти цього партнерства. Так вони мають схожу структуру ВВП (табл.3.2) і відповідають світовим стандартам розвинутих економік: до 3% ВВП – сільське господарство; 25% - промисловість; 75% - сфера послуг. Люксембург трохи вибивається із загальної структури, це пояснюється обмеженістю території, а в Бельгії нижчою, ніж Нідерланди – не високою зацікавленістю розвитку даної сфери.

Таблиця 3.2.

Структура ВВП країн Бенілюксу на 2022 рік

	Бельгія	Нідерланди	Люксембург
Сільське господарство (%)	0,8	1,8	0,4
Промисловість (%)	21,1	28,0	12,8
Послуги (%)	78,1	70,2	86,9

Розроблено автором за матеріалами: [60]

Країни Бенілюксу виділяються в групі країн Центральної Європи завдяки своєму лідерству за більшістю ключових макроекономічних показників. Ці

країни не мають значних природних ресурсів, хоча варто відзначити наявність запасів нафти та газу в Нідерландах та Бельгії. Серед країн Центральної Європи Нідерланди є найбільш розвиненою у сфері постіндустріального розвитку. Сільське господарство в цьому регіоні спеціалізується на вирощуванні зернових культур і фруктів. Нідерланди, зокрема, виробляють і експортують велику кількість квітів, використовуючи свій унікальний досвід розвитку сільського господарства, включаючи будівництво дамб і створення нових сільськогосподарських земель на наливних територіях. Такий підхід дозволяє Нідерландам використовувати більше чверті своєї площі для сільського господарства і забезпечувати значний обсяг експорту сільськогосподарської продукції [30].

Що стосується їхнього економічного партнерства, то потрібно зазначити, що країни Бенілюксу є добре розвинутими індустріальними державами зі значними торговельними зв'язками між собою та з іншими країнами світу. Їхні економіки доповнюють одна одну, що створює вигоди від спільної торгівлі та інвестицій.

Бенілюкс також виступає єдиною митною територією, що дозволяє спільне використання торговельних переваг та спрощення бізнес-процедур. Завдяки цьому партнерству країни Бенілюксу стали привабливим регіоном для іноземних інвесторів та міжнародних компаній [25]. Країни Бенілюксу активно розвивають дочірні ліцензійні компанії в рамках внутрішньофірмової структури транснаціональних корпорацій. Це сприяє отриманню передових іноземних технологій та податковим економіям для цих країн.

Щодо інфраструктури, морські країни, такі як Нідерланди і Бельгія, мають великі порти, які є важливими вузлами для міжнародної торгівлі та перевезення вантажів. Крім того, всі три країни Бенілюксу розпоряджаються розвиненою мережею автомобільних доріг і залізниць, що сприяє ефективному переміщенню товарів та пасажирів як усередині країн, так і з-за їх меж. Кожна з цих країн також має міжнародні аеропорти, які забезпечують

зручний доступ до світових ринків та підтримують важливі зв'язки з іншими країнами [16].

У галузі енергетики існує деяка залежність від імпорту енергоносіїв, особливо в Бельгії, яка імпортує нафту і газ для власних потреб. Ця залежність ставить питання про енергетичну безпеку країни та необхідність диверсифікації джерел енергопостачання та підвищення енергоефективності для зменшення залежності від імпорту. В той же час, Нідерланди та Бельгія також активно розвивають відновлювальні джерела енергії та ставлять перед собою завдання зменшення викидів вуглецю для підтримки більш сталого та екологічно чистого енергетичного сектору.

Головними галузями сфери послуг в цьому регіоні є фінансові послуги і туризм. Амстердам вважається одним із найбільших світових фінансових центрів поза Швейцарією. У всіх трьох країнах розвинені банківські послуги, страхування, фінансові холдинги і сфера нерухомості. Всі ці три країни можна вважати місцями, де відбуваються міжнародні операції з податками. Нідерланди є членом єврозони, що означає, що їхня грошова політика підконтрольна Європейському центральному банку. Фінансовий сектор країни характеризується високою концентрацією, де чотири комерційні банки мають більше 80% банківських активів.

Бельгія, Нідерланди та Люксембург, які підписали 1958 р. договір про економічний союз Бенілюкс, є популярними туристичними центрами. Основна частина туристів, які відвідують Бенілюкс, – це ділові мандрівники та чиновники різних загальноєвропейських організацій. Відзначимо, що столиці та міста країн популярні через наявність головних офісів Європейського Союзу, НАТО і багатьох транснаціональних компаній (Брюссель, Амстердам, Роттердам і Гаага є одними з головних міст Європи).

Другий напрям партнерства - це політичне співробітництво. Країни Бенілюксу також співпрацюють в політичних питаннях на різних рівнях. Наприклад, вони активно співпрацюють у рамках Європейського союзу, спільно працюючи над політичною, економічною та соціальною інтеграцією.

Крім того, Бенілюкс спільно розглядає питання безпеки та оборони, особливо у контексті НАТО. Ця співпраця дозволяє країнам Бенілюксу займати активну позицію та вносити вагомий внесок у вирішення глобальних політичних питань. Таке політичне співробітництво зміцнює їхню роль у міжнародній арені і сприяє спільному вирішенню важливих глобальних викликів і завдань.

По-третє, культурна взаємодія. Країни Бенілюксу мають багатий культурний спадок і спільну історію. Співробітництво у сфері культури, мистецтва та освіти допомагає їм зберігати та просувати свою спільну спадщину. Вони організовують спільні культурні заходи, фестивалі та обмін програмами, що сприяє підтримці культурного розвитку та взаєморозумінню між народами Бенілюксу [40].

Однак, варто відзначити, що незважаючи на успіхи, партнерство країн Бенілюксу також стикається з викликами. Наприклад, розбіжності в економічних інтересах та політичних поглядах можуть створювати напруження у відносинах між цими країнами. Такі виклики потребують постійного діалогу та спільних зусиль для збереження та зміцнення партнерства.

Отже, партнерство країн Бенілюксу на сучасному етапі має свої особливості та переваги. Економічне, політичне та культурне співробітництво сприяє загальному розвитку цих країн та їх місцю у міжнародній спільноті. Проте, важливо пам'ятати, що партнерство потребує постійної уваги та зусиль для подолання викликів та підтримки спільних інтересів.

3.2. Взаємовідносини Нідерландів з країнами Центральної та Східної Європи

У другій половині 1990-х і на початку XXI століття, Нідерланди активно розширювали свої зв'язки з країнами Південно-Східної Європи, а також з східною частиною Центральної Європи та країнами Балтії. Країна встановлювала тісні та дружні стосунки з демократичними країнами цього

регіону і брала активну участь у переговорах з Європейським Союзом щодо їхнього можливого вступу. Ці переговори відкривали нові можливості для економічного зростання, зайнятості, зміцнення верховенства права і стабільності в усій Європі.

Зокрема, Нідерланди підтримували особливо тісні відносини з Німеччиною, яка є її сусідом на сході Центральної Європи. Між цими країнами була встановлена густа мережа економічних, культурних і політичних зв'язків, а також спільних проектів. Це надавало особливого значення німецько-нідерландським відносинам в інтересах всієї Європи [35].

Співпраця між Нідерландами та Німеччиною перш за все існує більшою мірою в рамках Північноатлантичного альянсу (НАТО) та є важливим аспектом їхніх зовнішньополітичних зусиль та безпеки. Обидві країни, як члени НАТО, активно співпрацюють у важливих сферах, щоб забезпечити мир і стабільність у Європі та в усьому світі [28].

По-перше, Нідерланди та Німеччина беруть участь в численних військових операціях, які були проведені НАТО. Наприклад, обидві країни брали участь у міжнародних місіях в Афганістані та на Балканах. Ця спільна діяльність сприяє зміцненню військової співпраці та взаємодії між їхніми збройними силами.

По-друге, в рамках обов'язків членів НАТО, Нідерланди та Німеччина приділяють особливу увагу питанням безпеки на сході Європи. Вони активно долучаються до зусиль НАТО з підтримки партнерів на сході, зокрема, української та балтійських країн. Нідерланди та Німеччина також проводять спільні тренування і вправи для підвищення готовності своїх військ та покращення спільного оперативного співробітництва. Це допомагає підвищувати ефективність їхніх військ і забезпечувати військову готовність в разі потреби.

По-третє, співробітництво заключається у спільних ініціативах та проектах. Обидві країни сприяють спільним ініціативам і проектам в рамках НАТО, спрямованим на підвищення загальної безпеки та стійкості у регіоні та

поза його межами. Так, наприклад, 4 лютого 2023 року в Амстердамі міністр оборони ФРН Урсула фон дер Ляйєн та її голландська колега Яніне Хенніс-Плассарт підписали угоду про військове співробітництво. Документ передбачає поступове включення до складу нідерландських ВМС німецького батальйону морської піхоти, що базується на півночі країни [52]. Проте бундесвер отримає право використовувати голландське допоміжне судно Karel Doorman, яке може, зокрема, перевозити танки Leopard-2. Інтеграція німецького батальйону до нідерландських ВМС передбачає, перш за все, проведення спільної підготовки та навчань і не призведе до передислокації близько 800 солдатів. Нідерланди та Німеччина також розглядають спільні закупівлі військового обладнання та узгодження військових рішень, зазначив Ван де Бек. Таким чином, це означає найтісніше партнерство між двома країнами в межах НАТО.

Також співробітництво між Німеччиною та Нідерландами існує і в економічній сфері та відіграє ключову роль у розвитку обох країн та в рамках Європейського Союзу. Ці дві країни є одними з найважливіших та найближчих торгових партнерів одна для одної. Німеччина та Нідерланди мають дуже інтенсивний обмін товарами та послугами. Обидві країни є одними з найбільших експортерів і імпортерів в Європейському Союзі. Нідерланди є важливим ринком для німецьких товарів, а також важливим постачальником товарів до Німеччини. Німеччина відіграє важливу роль у торговельних відносинах Нідерландів, становлячи 24,5% їхнього експорту та 14,7% імпорту. Товари, що експортуються з Німеччини до Нідерландів, становлять 6,6% від загального обсягу експорту цієї країни. На своєму імпортному фронті, Німеччина приймає 13,7% товарів з Нідерландів від усього обсягу її імпорту [43].

Ще однією рисою співпраці є логістика та транспорт. Нідерланди розташовані в стратегічному місці, і це робить їх важливим транзитним пунктом для німецького експорту до інших країн Європи та світу. Існує велика

мережа автошляхів, залізниць і морських портів, які забезпечують ефективний транспорт вантажів.

Співробітництво у сфері енергетики також має важливе значення. Обидві країни працюють над розвитком відновлювальних джерел енергії та зменшенням викидів вуглецю. Вони активно співпрацюють у цих питаннях та обмінюються технологічними рішеннями. Наприклад, 19 травня 2022 року глави урядів країн Північного моря підписали угоду про співпрацю у галузі розвитку прибережної вітроенергетики та зеленого водню [55]. До 2030 року вони планують виробляти щонайменше 65 ГВт, а 2050 – 150 ГВт. У спільній декларації країни Північного моря заявляють про намір стати "Зеленою електростанцією Європи". Постійні вітри Північного моря, мілководдя та близькість до промислових центрів, що є великими споживачами електроенергії, роблять його ідеальним місцем для встановлення вітряних електростанцій. Угода спрямована на десятикратне збільшення потужностей морської вітроенергетики у регіоні, при цьому загальний обсяг інвестицій приватного сектору, як очікується, становитиме 135 мільярдів євро.

У той же час чотири країни хочуть активізувати співпрацю в галузі виробництва "зеленого" водню з відновлюваної електроенергії з планами розширення відповідної інфраструктури в регіоні. Зелений водень має великий попит у виробників сталі, які прагнуть виробляти сталь з нульовим рівнем викидів вуглецю. За словами політиків, вітряні електростанції у Північному морі мають відігравати важливу роль у забезпеченні достатньої кількості водню.

З початку 90-х років уряд Нідерландів здійснює політику допомоги Центральній та Східній Європі, мета якої підтримати країни цього регіону в період переходу до плюралістичного конституційного державі та ринкової економіки [55].

Фінансові кошти для надання допомоги країнам Центральної та Східної Європи об'єднані в єдиний фонд, що складається з трьох компонентів:

1. Програма соціальних перетворень (MATRA) здійснюється Міністерством закордонних справ Нідерландів. Вона охоплює Польщу, Угорщину, Чеську Республіку, Словаччину, Естонію, Латвію, Литву, Словенію, Хорватію, Румунію, Болгарію, Російську Федерацію, Україну і Білорусь.

2. Програма східноєвропейського співробітництва (PCO), чисто економічного характеру, що містить у собі економічні інструменти для розвитку комерційних відносин. Ця програма охоплює ті ж країни, що і MATRA.

3. Щорічний внесок у Європейський Банк Реконструкції та Розвитку (ЄБРР), за який відповідає Міністерство фінансів.

Деякі Балканські країни (Боснія, Герцеговина, Македонія і Албанія), країни Закавказзя і Центральної Азії включені в список країн, що розвиваються, складається Комітетом допомоги розвитку Організації Економічного Співробітництва та Розвитку, тому за допомогу цим країнам відповідає міністр співробітництва. Ця допомога може приймати форму або окремого проекту чи макроекономічної підтримки, останнє, як правило, здійснюється в рамках багатосторонніх програм [55].

Однією з ключових країн у взаємовідносинах Нідерландів з країнами Центральної та Східної Європи є Польща. Обидві країни мають довгу історію співробітництва, особливо в економічній сфері. Обмін товарами і послугами, включаючи машинобудування, хімічну промисловість та сільське господарство, є важливим компонентом взаємовідносин між цими двома країнами. Крім того, обмін студентами та науково-дослідними програмами сприяє поглибленню культурного розуміння та академічного обміну між Нідерландами та Польщею [25].

Характерною рисою співпраці є зближення позицій Польщі та Нідерландів у багатьох питаннях європейського порядку денного (включно з акцентом на розвитку єдиного ринку ЄС та цифрового порядку денного, енергетичної безпеки, важливості співпраці між ЄС і НАТО) та міжнародної

порядку денного (наприклад, співпраця у сфері нерозповсюдження та як непостійні члени Ради Безпеки ООН у 2018 році).

Важливим механізмом двосторонніх консультацій є Утрехтська конференція, заснована міністрами закордонних справ Польщі та Нідерландів у 1999 році, насамперед для підтримки інтеграції Польщі в ЄС та розвитку двосторонніх відносин. Зараз щорічні сесії Утрехтської конференції, які по черзі проходять у Польщі та Нідерландах, служать поглибленню співпраці між міністерствами обох країн з політичних, економічних, соціальних чи оборонних питань, особливо в контексті ЄС. Модель конференції послужила зразком для конференцій у Скоп'є, Тбілісі та Белграді. XXVIII видання цієї зустрічі відбулося в Польщі в жовтні 2018 року, поєднане з консультаціями міністрів закордонних справ. Серія лекцій на честь професора Б. Геремека, заснована в 2009 році, є ще одним доповненням до польсько-нідерландського діалогу. Повсякденна співпраця також базується на регулярних навчальних візитах та експертних зустрічах.

Економічна співпраця між Польщею та Нідерландами є динамічною – у 2022 році взаємний товарообіг перевищив 20 мільярдів євро, а Нідерланди є найбільшим іноземним інвестором у Польщі, інвестиції якого досягли рівня 34 мільярдів євро [48]. З 2017 року найбільшою польською інвестицією в Нідерландах є завод по виробництву банок для напоїв Canpack у місті Хелмонд, вартістю понад 100 мільйонів євро. Toruńskie Zakłady Materiałów Opatrunkowych (TZMO Benelux, зі штаб-квартирою в Гертогенбосі) стало ще одним важливим гравцем на місцевому ринку, забезпечуючи своєю продукцією 30% голландських лікарень. Розвиток економічних контактів та просування інвестиційних можливостей у Польщі підтримується численними спільними ініціативами, найважливішою з яких була організація Польсько-голландського бізнес-форуму в Гаазі у квітні 2019 р. за участю, зокрема, міністра Технологій Республіки Польща Ядвіги Емілевич, у якому взяли участь близько 150 підприємців. Важливим елементом двосторонніх зв'язків є

польська діаспора – за приблизними даними, понад 300 тис. поляків живуть і працюють у Нідерландах, сприяючи розвитку їх економіки [43].

Впродовж багатьох років Нідерланди залишалися однією з основних країн-партнерів Росії у сфері торгівлі та економічного співробітництва. Обидві країни взаємодіяли в різних сферах, таких як наука, культура, туризм, зв'язки тощо. Відбувався обмін товарами, інвестиціями, послугами, робочою силою та технологіями.

На сьогоднішній момент конфліктні питання, такі як криза в Україні та ролі Росії в цьому конфлікті, створюють напруження у відносинах між цими двома країнами. Тісні і плідні відносини Амстердама і Москви, що розвивалися багато років, були зруйновані ще 17 липня 2014-го ракетою ЗРК «Бук», якою було збито літак «Малайзійських авіаліній» рейсу MH17 над територією України, підконтрольною російським бойовикам. Серед 298 жертв було 193 підданих Королівства Нідерланди. І якщо до цієї трагедії Амстердам підтримував європейські санкції проти Росії без особливого бажання, намагаючись зберегти вигідні ділові відносини з РФ, катастрофа малайзійського «Боїнга» зробила його одним із найжорстокіших опонентів Москви.

Потрібно відмітити, що раніше Нідерланди та Росія мали співробітництво в культурній сфері. Проте Апеляційний суд Амстердама 26 жовтня 2021 року ухвалив рішення про повернення скіфського золота, яке було вивезено з музеїв Криму, Україні. Це рішення викликало обговорення та поставило під питанням подальший культурний обмін між Росією та Нідерландами. Судове рішення визнало історичну та культурну цінність цього золота та підтримало зусилля України у поверненні культурних скарбів, які були вивезені без дозволу. Це рішення мало важливий вплив на майбутні культурні обміни між Росією та Нідерландами, а також висвітлює важливі питання повернення культурних цінностей та репатріації мистецтва в умовах міжнародних конфліктів і правових спорів.

Після початку вторгнення Росії в Україну, 1 квітня 2022 року посольство Нідерландів у Москві скоротило частину своєї діяльності, у тому числі відкликавши свого посла, залишивши натомість свого тимчасового повіреного. Генеральне представництво королівства у Санкт-Петербурзі тимчасово призупинило свою роботу.

Значення взаємовідносин Нідерландів з іншими країнами Центральної та Східної Європи не може бути недооціненим. Нідерланди виступають активним учасником європейських інтеграційних процесів, співпрацюють з країнами Вишеградської групи (Польща, Угорщина, Чехія та Словаччина) та іншими країнами регіону на багатьох рівнях. Вони спільно працюють над зміцненням демократії, розвитком економіки, енергетичною безпекою та спільними викликами, такими як кліматичні зміни.

Усі ці взаємовідносини підтверджують важливість інтеграції та співпраці між країнами Центральної та Східної Європи для забезпечення миру, стабільності та процвітання у регіоні. Нідерланди грають активну роль у сприянні цьому процесу, спільно працюючи з партнерами для досягнення спільних цілей.

У заключенні можна сказати, що взаємовідносини Нідерландів з країнами Центральної та Східної Європи є складним механізмом, який охоплює політичні, економічні та культурні аспекти. Ці відносини мають свої позитивні аспекти, такі як економічне співробітництво та культурний обмін, але також і виклики, які потребують діалогу та спільних зусиль для їх вирішення. Розвиток цих відносин є важливим фактором для миру та стабільності в Європі, а спільна робота країн сприятиме досягненню спільних цілей та благополуччя в регіоні.

3.3. Український вектор зовнішньої політики Нідерландів

Україна та Нідерланди, хоча географічно вони знаходяться далеко одна від одної, встановили довгострокові та дружні відносини, які базуються на

спільних цінностях, економічному співробітництві та культурному обміні. Ці відносини є важливим фактором у зовнішній політиці обох країн і сприяють розвитку їхнього благополуччя та процвітання.

Україна була визнана Нідерландами незалежною країною 31 грудня 1991 року, спільно з іншими країнами Європейського Співтовариства. Встановлення дипломатичних відносин між цими двома країнами відбулося через три місяці, 1 квітня 1992 року [24].

У 2002 році в Гаазі Україна відкрила своє Посольство в Нідерландах. До цього часу представництво українських інтересів в Бенілюксі виконувало Посольство України, яке було засноване влітку 1993 року в Брюсселі. У той самий період, восени 1992 року, Посольство Нідерландів в Україні було відкрите у Києві.

Економічне співробітництво є одним з основних стовпчиків українсько-нідерландських відносин. Нідерланди є одним з найбільших інвесторів української економіки, зокрема у секторах сільського господарства, енергетики, машинобудування та інноваційних технологій. Багато нідерландських компаній здійснюють успішну діяльність в Україні, сприяючи створенню робочих місць та забезпеченню технологічного розвитку.

Нідерланди є одним з провідних зовнішньоекономічних партнерів України серед країн-членів ЄС. За даними Держстату України, обсяг українського експорту товарів до Нідерландів у січні 2022 року склав 2 576 559 тис. дол. США. Обсяг товарного імпорту з Нідерландів склав 850 056 тис. дол. США. Таким чином, загальний товарообіг у 2022 р. сягнув 3 427 121 тис. дол. США, а позитивне торговельне сальдо на користь України було на рівні 1 725 997 тис. дол. США [6]. Висхідна тенденція обсягу товарообігу спостерігається вже декілька останніх років, що, безперечно, є позитивним фактором у формуванні партнерських взаємин між Україною та Нідерландами у сфері економічної співпраці.

Для дослідження стану економічних взаємин між двома державами проаналізуємо обсяги товарообігу, прямих іноземних інвестицій, структуру експорту й імпорту тощо (рис. 3.1.).

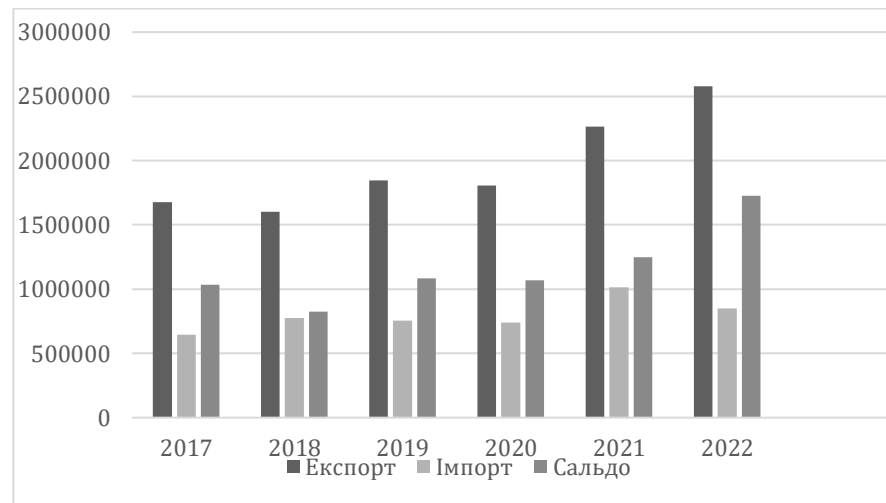

Рис. 3.1. Двостороння торгівля товарами між Україною та Нідерландами (2017-2022 рр.) [6]

Так, товарообіг періоду 2020-2022 рр. є значно більшим у порівнянні з 2017-2019 роками. Подібні зміни в структурі двосторонньої торгівлі відбуваються, зокрема, через покращення дипломатичних взаємин між країнами, низки домовленостей щодо економічної співпраці тощо. Попри аграрно-індустріальну структуру господарства України, сальдо торговельного балансу є позитивним.

Як відомо, для розвитку різних галузей національної економіки важливим фактором є наявність ефективних ринків збуту, включаючи зовнішні. Згідно з даними Державної служби статистики, основними товарними групами українського експорту до Нідерландів у 2022 році були (рис. 3.2.): зернові культури (35,4%), жири й олії тваринного або рослинного походження (33,1%), насіння і плоди олійних рослин (5,9%), м'ясо, їстівні субпродукти (6,9%), чорні метали (4,2%), деревина та вироби з деревини (2,7%). Решта товарних груп має незначну питому вагу й суттєво не впливає на обсяги й динаміку експорту [6].

Рис. 3.2. Структура українського експорту до Нідерландів у 2022 році [6]

У товарній структурі імпорту (рис. 3.3.) з Нідерландів більшою мірою представлена продукція, яка забезпечує задоволення споживчого попиту (або використовується для виготовлення відповідних товарів в Україні), а саме: палива мінеральні, нафта та продукти її перегонки, бітумінозні речовини (31,3%), пластмаса та полімерні матеріали (5,9%), живі дерева та інші рослини (4,8%), реактори ядерні, котли, засоби наземного транспорту, крім залізничного (4,5%) та машини, обладнання і механічні пристрої, їхні частини (4,0%) [6].

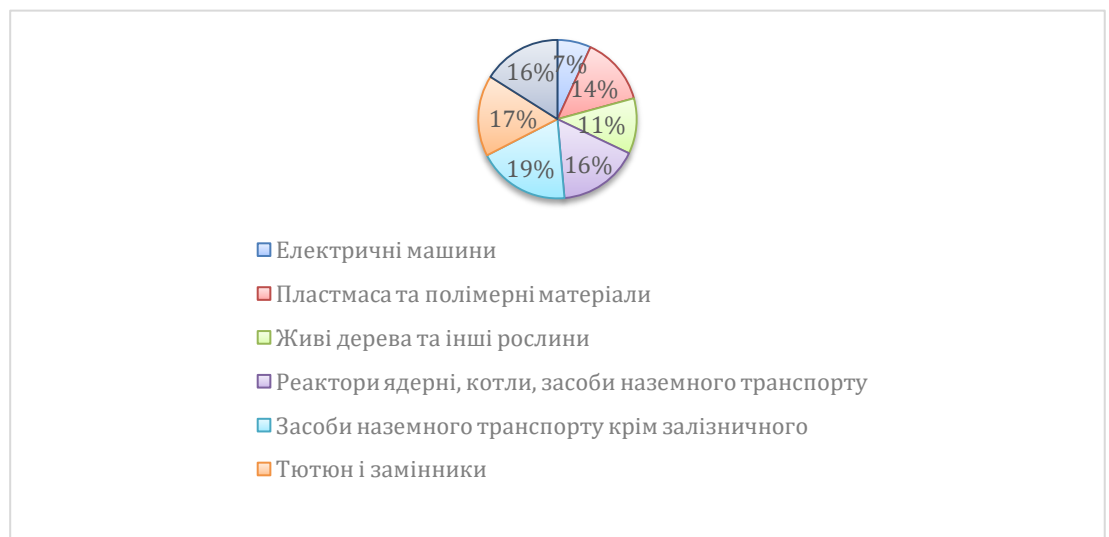

Рис. 3.3. Структура українського імпорту з Нідерландів у 2022 році [7]

На підставі специфіки експортної продукції можна відзначити, що Україна переважно постачає сировину та напівфабрикати, а не готову продукцію. Очевидно, що товари, які пройшли більше виробничих етапів,

мають вищу додану вартість і, відповідно, вищу норму прибутку. З іншого боку, Нідерланди постачають високотехнологічну продукцію, включаючи машини, устаткування та інші продукти.

Загалом, експорт українських товарів (в усі країни світу) фактично складається переважно з таких груп продукції, як зернові, метали, жири та інше, відзначаючи сировинну спрямованість економіки України [7]. Зміцнення співпраці в цих галузях економіки сприяє розвитку українських виробників сільськогосподарської продукції, металургії, олійно-жирової промисловості та стимулює їх до виробництва продукції, що відповідає сучасним вимогам Європейського Союзу, зокрема до якості продукції, яку імпортують.

Проте, на сьогодні, крім цінового аспекту, ключовим фактором підвищення конкурентоспроможності українських товарів на ринках ЄС, включаючи нідерландський, є сертифікація згідно європейських стандартів. Таким чином, важливим напрямом стає створення в Україні ефективної системи сертифікації експортної продукції. За даними на 2022 рік, Нідерланди займають 7 місце серед країн Європи за обсягом експорту українських товарів (рис. 3.4) [7].

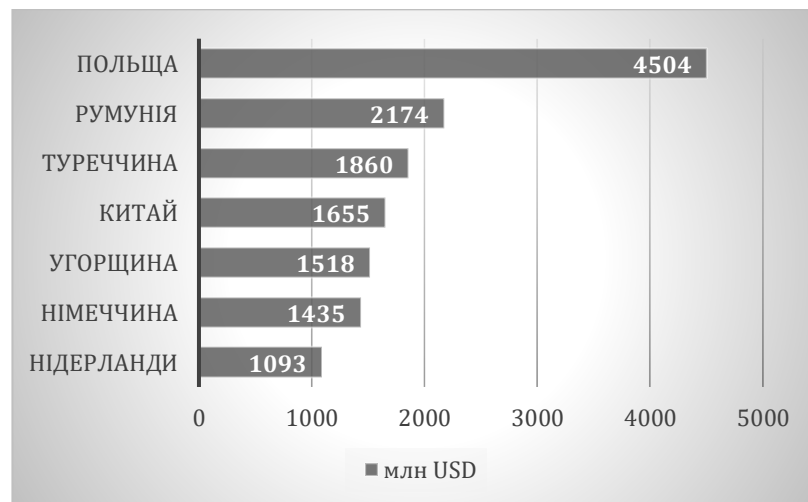

Рис. 3.4. Імпорттери української продукції, млн дол. США, 2022 р. [10]

Аналізуючи статистику обсягів товарообігу, важливо враховувати розмір ринку різних країн. Наприклад, територія Федеративної Республіки Німеччини перевищує площу Королівства Нідерландів більш ніж у 9 разів, а кількість населення є майже в 5 разів більшою. Звісно, ці фактори визначають

обсяги споживання продукції кожною країною. Іншими словами, країна, яка є меншою за площею в більш ніж 9 разів порівняно з іншою, не може споживати такий же обсяг послуг, як і остання.

Співпраця між Україною та Нідерландами в галузі культури є активною та динамічною, і має встановлену юридичну базу у вигляді Угоди про культурне співробітництво між Урядом України та Урядом Королівства Нідерланди, укладеної 1 лютого 1996 року [33].

У Нідерландах існує ряд місцевих українських музичних та танцювальних колективів, що активно просувають українську музичну спадщину в цій країні. Серед них - хор ім. Лисенка, Утрехтський візантійський хор, фольклорний ансамбль "Русалка", "Отрада", хор "Дружба" та інші. У зв'язку з великим інтересом до української музики і співу в Нідерландах, ці українські артисти регулярно отримують запрошення на гастрольні тури в цю країну. В Нідерландах також діють організації, присвячені просуванню української культури. Фундація "Українці в Нідерландах" та організація "Brand New Ukraine" відзначаються постійною діяльністю у цьому напрямку. Вони організовують різноманітні інформаційні та іміджеві заходи, культурно-мистецькі фестивалі та інші заходи для підтримки та просування української культури в Нідерландах [24].

В Нідерландах регулярно виходить журнал "Журнал Україна" (Oekraine Magazine) у нідерландській мові, який видруковується двічі на рік. Це видання користується популярністю як серед українців, так і серед нідерландців, які виявляють інтерес до життя та подій в Україні. Важливо відзначити, що цей журнал функціонує на волонтерських засадах та є неприбутковим проектом.

Крім того, взаємовідносини України та Нідерландів також охоплюють політичний та дипломатичний рівень. Країни активно співпрацюють у міжнародних організаціях, зокрема в Європейському Союзі та НАТО, і мають спільні позиції з питань безпеки, демократії та прав людини. Нідерланди підтримують Україну в її європейському інтеграційному шляху та сприяють проведенню реформ у країні.

Допомога Україні є важливим компонентом зовнішньої політики Нідерландів та відображає їхні зобов'язання сприяти стабільності, розвитку та демократії в Східній Європі. Ця допомога стала однією з ключових складових їхньої зовнішньої політики в контексті російсько-українського конфлікту та відновлення суверенітету та територіальної цілісності України [53]. Потрібно відмітити деякі аспекти цієї допомоги та її значення.

По-перше, це гуманітарна допомога. С початку повномасштабного вторгнення Нідерланди надали значну гуманітарну допомогу Україні. Ця допомога включала в себе постачання медичних засобів, гуманітарних вантажівок із життєво необхідними товарами для постраждалих, а також підтримку біженців та внутрішньо переміщених осіб. Одразу, 24 лютого 2022 р. Нідерланди здійснили гуманітарна допомога через Фонд надзвичайної допомоги Організації Об'єднаних Націй (ООН). Центральний фонд реагування на надзвичайні ситуації ООН (CERF) виділив 20 мільйонів доларів на гуманітарну допомогу у Донецькій, Луганській областях та інших частинах країни. У 2022 році Нідерланди внесли до CERF 75 мільйонів євро, які гнучко використовувалися для вирішення гуманітарних криз у всьому світі. Завдяки фінансованому Нідерландами партнерству з голландським Червоним Хрестом 1,5 мільйона євро виділяється на гуманітарну допомогу в Україні та сусідніх країнах, де розміщуються біженці.

Почасти завдяки внеску Нідерландів Центральний фонд реагування на надзвичайні ситуації ООН надав додаткові 40 мільйонів доларів на розширення гуманітарної допомоги в Україні. На початку гуманітарної кризи вже було виділено 20 мільйонів доларів. У 2022 році Нідерланди стали другим за величиною донором цього фонду [53].

По-друге, Нідерланди надавали фінансову допомогу Україні для підтримки її реформ та економічного розвитку. Ця допомога включала в себе надання позик та грантів для реалізації проектів у сферах енергетики, освіти, громадянського суспільства, підтримки малих підприємств та багато інших. Одним з прикладів є те, що 1 березня 2022 р. Нідерланди надали Світовому

банку гарантію у розмірі 100 млн. євро, щоб Україна могла отримати додаткову бюджетну підтримку від цієї установи.

Також Голландський альянс допомоги (DRA) 1 березня розпочав проект вартістю 2,5 мільйона євро за підтримки уряду. 3 із 14 гуманітарних організацій, які працювали разом у Dorcas, Cordaid та Save the Children, надавали їжу, питну воду, тимчасовий притулок, захист та психосоціальну допомогу, наприклад, підтримку при емоційних скаргах та соціальних проблемах [51].

У 2022 році здійснювалась підтримка через Європейський Союз. Завдяки Нідерландам близько 200 мільйонів євро гарантувались з бюджету ЄС на макрофінансову допомогу українському уряду.

31 березня Уряд Нідерландів інформує Палату представників про запропоноване рішення надати Україні кредит у розмірі 200 млн євро через керований рахунок МВФ.

Трете, що потрібно відмітити це політична підтримка. На політичному рівні, Нідерланди виступали на захисті суверенітету та територіальної цілісності України на міжнародних форумах та в рамках міжнародних організацій. Вони підтримували український уряд у зусиллях врегулювання конфлікту та виконанні міжнародних зобов'язань. З початку війни, Нідерланди мають чітке повідомлення: Росія може зупинити війну - шляхом виведення військ з України; зупинивши вбивства, катування та зґвалтування мирних жителів і руйнування будівель, будинків та інфраструктури. Але Нідерланди не бачать, що Росія хоче вийти. Тому Нідерланди продовжили активно підтримувати Україну. І саме тому вони ввели жорсткі заходи щодо Росії разом з країнами Європейського Союзу. Таким чином, у 2022 році ЄС ухвалив загалом 9 пакетів санкцій проти Росії. Мета санкцій заключалась в тому, щоб ускладнити фінансування війни Росією та здійснити додатковий тиск на Росію, щоб вона вийшла з України.

І останній аспект це воєнна допомога. Допомога Україні стала не тільки проявом гуманітарних цінностей Нідерландів, але й стратегічно важливим

компонентом їхньої зовнішньої політики. Вона спрямована на підтримку мирного та стабільного розвитку України, сприяючи встановленню міцних партнерських відносин між двома країнами.

Як зазначено на офіційному сайті Міністерства оборони Нідерландів, Ще до вторгнення Росії 18 лютого 2022 року, на прохання України Нідерланди вирішують постачати країні військові товари через російську загрозу на кордоні. Йдеться про: 3000 бойових шоломів, 2000 осколкових жилетів, 30 металошукачів, 2 дровові роботи підводного виявлення, 2 радары спостереження на полі бою, 5 радарів визначення місцезнаходження зброї та 100 снайперських гвинтівок із 30 тисячами патронів. З цієї дати розпочинається військова допомога [51].

У березні 2023 року влада Нідерландів оголосила про передачу ЗСУ нової партії військового спорядження, зокрема мінових тральщиків і понтонних переправ. За офіційним заявленням міністра оборони Кайсі Оллонгрена, загальний обсяг військової допомоги, наданої Україні на той момент, оцінювався в 1,2 мільярда євро. Більшу частину з цієї суми, а саме 60 мільйонів євро, планують витратити на підтримку нідерландських компаній, які бажають приєднатися до зусиль у відновленні України. Це охоплює страхування експортних кредитів для захисту інвестицій та операцій в Україні від платіжних ризиків. Ще 20 мільйонів євро будуть спрямовані на закупівлю газу, а інші 10 мільйонів євро використають на постачання деталей для електромереж, щоб допомогти Україні підготуватися до зими. Це включає в себе постачання трансформаторів, комутаційних компонентів та кабелів, необхідних для відновлення електромереж, які були зруйновані внаслідок російських обстрілів [53].

Решту 12 мільйонів євро витратять на підтримку недавно звільнених українських територій і Міжнародного валютного фонду (МВФ), який надає технічну допомогу Україні у проведенні реформ. Зокрема, МВФ отримає сім мільйонів євро, а ще п'ять мільйонів євро спрямують у "Фонд партнерства для стійкої України", який займається питаннями зміцнення децентралізації влади

та відновлення після звільнення від російської окупації. Ця допомога охоплює ремонт систем постачання питної води, електроенергії, надання первинних медичних послуг та освіти. Важливо відзначити, що цей новий пакет підтримки базується на оцінках потреб України, проведених українським урядом, Світовим банком та Європейською комісією.

Постачання зброї Нідерландами для України є важливим компонентом підтримки та співпраці між цими двома країнами. Нідерланди відіграли активну роль у наданні навчальної допомоги та військово-технічної підтримки Україні. Ця допомога включала в себе надання спеціалізованого військового обладнання, а також навчання українських військових використанню цієї техніки. Нідерланди надавали навчання та консультації українським військовим та рятувальним службам з питань безпеки та оборони. Це допомагало покращити професіоналізм та підвищити військові навички українських силових структур. Нідерланди надавали підтримку у навчанні медичному персоналу та лікарям в Україні щодо надання першої допомоги та лікування поранених військових. Ця допомога рятує життя українських бійців на передовій. У рамках підтримки України, Нідерланди надавали деяку кількість зброї та боєприпасів для українських військових сил. Це включало в себе легку та стрілецьку зброю, яка використовувалася для оборони та підтримки українських сил. На діаграмі ми можемо побачити список військової допомоги Україні, яку передали після повномасштабного вторгнення Росії, який оприлюднив уряд Нідерландів [51].

З початку повномасштабного вторгнення, Марк Рютте виділявся як політик, який послідовно підтримував народ України. Нідерланди активно надавали та продовжують надавати Україні сучасне озброєння, броньовики та самохідні гаубиці. Крім того, Амстердам та Лондон були серед перших, хто оголосив про створення коаліції, що надає літаки для підтримки України. Президент Володимир Зеленський висловив подяку, зауваживши: "Ми пам'ятаємо, що Нідерланди були першими, хто сказав, що F-16 - це не табу. Ваше лідерство справді має значення та приносить позитивні результати" [53].

Нідерланди активно закликали Німеччину та США передати Україні сучасну зброю, включаючи системи Patriot. Прем'єр-міністр Рютте та його уряд підтримали ідею надання Україні статусу країни-кандидата для вступу до Європейського Союзу. Навіть перед Вільнюським самітом, він закликав союзників в НАТО переглянути підходи до питання можливого членства України в Альянсі. Водночас, Нідерланди приєдналися до угоди, укладеної країнами G7, про надання подальших гарантій безпеки для України. Амстердам також активно відіграє роль у відновленні енергетичної інфраструктури України. Цього зимового сезону вони надали необхідні компоненти, такі як трансформатори, комутаційні елементи і кабелі, для відновлення роботи електромережі. Ці дії Нідерландів підкреслюють їхню готовність та активну підтримку України в контексті забезпечення безпеки, стабільності та підтримки розвитку української інфраструктури.

З початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну, Нідерланди прийняли приблизно 92 тисячі українських громадян. На даний момент, там проживає близько 55 тисяч осіб віком від 18 до 65 років. Це число включає майже 25 тисяч неповнолітніх українців, які отримують освіту в Нідерландах. Понад 45 тисяч з них знайшли оплачувану роботу в цій країні.

Загалом, українсько-нідерландські відносини є прикладом успішного співробітництва та партнерства між двома країнами. Економічне співробітництво, культурний обмін та політична співпраця є основою для поглиблення взаєморозуміння та підтримки між Україною та Нідерландами. Обидві країни мають спільний інтерес у зміцненні миру, стабільності та процвітання в Європі, і це спільне бажання сприяє розвитку взаємовигідних стосунків між ними.

ВИСНОВКИ

Підводячи підсумки можемо сказати, що під час дослідження були досягнуті наступні результати:

1. Вивчення історіографії та джерельної бази дослідження зовнішньої політики Нідерландів дало можливість встановити, що роботи українських науковців, таких як Артьомова Є. С., Терещенко, та зарубіжних дослідників, серед яких Дж. Вурхув, А. Вандебош, розкривають різноманітні аспекти зовнішньої політики Нідерландів. Переважна кількість досліджень охоплюють питання еволюції зовнішньополітичного курсу Нідерландів, їхню роль у міжнародних організаціях, таких як ЄС та НАТО, а також аналіз внеску країни у розвиток регіону та участь у глобальних справах. Важливу роль у формуванні концептуальних основ і стратегічних пріоритетів грають нормативно-правові документи, такі як Конституція Королівства Нідерландів, Біла книга оборони, та Національна стратегія безпеки.

2. Дослідивши основні етапи становлення Нідерландів як суб'єкта міжнародних відносин, було зроблено висновок, що ця країна відігравала важливу роль у формуванні та розвитку світового співтовариства. З періоду під владою Габсбургів та боротьби за незалежність до її участі в сучасних міжнародних процесах, Нідерланди проявляли активність у різноманітних аспектах міжнародної арени. Важливими моментами в історії країни були період Золотого століття та революційні зміни 19 століття, які визначили її політичну структуру та систему влади. Нова конституція 1848 року стала вирішальним кроком у встановленні принципів представницької демократії та відповідальності перед парламентом. Динамічний розвиток країни під час Золотого століття свідчив про її економічну і культурну силу, що сприяло формуванню початкових засад зовнішньої політики. У сучасному світі Нідерланди відіграють активну роль у міжнародних відносинах, є ключовим учасником Європейського Союзу та виявляють інтерес до глобальних питань.

3. В результаті проведеної оцінки політичного та соціально-економічного профілю країни з'ясовано, що Королівство Нідерланди має сприятливе геоекономічне положення завдяки розташуванню у центрі Західної Європи. На сьогодні держава займає шосте місце за розмірами ВВП серед країн ЄС та п'яте – за експортом товарів. Нідерланди відзначаються своєю активною рольовою участю в міжнародних відносинах (є співзасновником Європейського Союзу, G10, НАТО, ОЕСР та СОТ) і зберігають статус юридичної столиці завдяки розміщенню важливих міжнародних організацій та судів у Гаазі. Високотехнологічні галузі, сільське господарство та сфера послуг в Нідерландах відіграють ключову роль для світового господарства, орієнтуючись у переважній більшості на зарубіжних партнерів. Але події у світі, які відбуваються останнім часом значно вплинули на дохід держави, а саме: процес Brexit, пандемія COVID-19, військове вторгнення Російської Федерації в Україну.

4. Проведений аналіз доктринальних основ та ключових напрямків зовнішньої політики Нідерландів засвідчив, що країна визначає чіткі стратегії та пріоритети в своєму міжнародному взаємодії. Вони спрямовані, першочергово, на забезпечення власних інтересів і керується прагненням до миру, свободи, загального добробуту та міжнародного правопорядку. Докладне вивчення концепцій та принципів взаємодії на міжнародній арені розкриває акцент на участі у міжнародних організаціях, розвитку ефективних дипломатичних стратегій та сприянні глобальним ініціативам. Високий ступінь залученості Нідерландів у міжнародних питаннях та їхній активний внесок у вирішення глобальних викликів визначають їхню значущість як суб'єкта міжнародних відносин.

5. Дослідивши євроінтеграційний вектор зовнішньої політики Нідерландів стає очевидним, що ця країна відіграє активну та стратегічну роль у процесах європейської інтеграції. Пріоритети ЄС, визначені до 2024 року, наголошують на захисті громадян, розвитку економічної стійкості, боротьбі зі зміною клімату та просуванні європейських інтересів у світі. Нідерланди виявляють велике зобов'язання в цих напрямках, що підтверджує їхню активну

роль та готовність спільно працювати з іншими країнами для досягнення спільних цілей.

6. Аналіз безпекових вимірів зовнішньої політики Нідерландів розкриває глибину викликів, що супроводжують міжнародно-політичну діяльність країни. Нідерланди активно працюють над забезпеченням своєї національної безпеки в умовах геополітичних викликів, гібридних загроз, змін клімату та інших викликів. Стратегія безпеки Королівства Нідерландів визначає ключові напрямки дій та надає інтегрований підхід до забезпечення стійкості та безпеки країни. Високий рівень міжнародного партнерства, зміцнення збройних сил, протидія гібридним конфліктам та інші заходи розглядаються як важливі складові для ефективного управління загрозами та підвищення стійкості Нідерландів у сучасному геополітичному середовищі.

7. Дослідивши особливості співпраці Нідерландів з країнами Бенілюксу, було зроблено висновок, що ця взаємодія є важливою та перспективною. Спільні цінності, схожість економічних структур та культурна близькість створюють підґрунтя для глибокої співпраці у таких сферах, як торгівля, інновації, освіта та наука. Крім того, об'єднання у рамках Європейського Союзу дозволяє їм спільно вирішувати загальноєвропейські питання та впливати на формування спільної політики. Участь у спільних ініціативах, таких як енергетичні проекти, розвиток транспортної інфраструктури та стратегії збалансованого економічного зростання, може сприяти взаємному процвітанню та зміцненню стабільності в їхньому союзі.

8. Проведений аналіз взаємовідносин Нідерландів з країнами Центральної та Східної Європи засвідчив, що ці відносини мають свої позитивні сторони, такі як економічне співробітництво та обмін культурним досвідом, але також стикаються із викликами, які вимагають активного діалогу та спільних зусиль для їх вирішення. Перспективни напрямком взаємодії є глибоке та різностороннє партнерство між Нідерландами та Німеччиною, особливо в рамках їх участі в НАТО, що сприяє зміцненню безпеки та стабільності в Європі. Також, спільні ініціативи у галузі енергетики, зокрема

вітроенергетики та зеленого водню, свідчать про їхню спрямованість на створення екологічно чистого та стійкого енергетичного майбутнього. Перспективи співпраці між Нідерландами та Польщею обіцяють залишатися динамічними та вигідними. Глибока економічна взаємодія, обмін технологіями та культурні ініціативи створюють міцні зв'язки між країнами. Їхні спільні ініціативи, такі як польсько-голландський бізнес-форум, підтримують розвиток економіки та сприяють розширенню взаємовідносин.

9. Оцінка українського вектору зовнішньої політики Нідерландів дала можливість встановити, що на сучасному етапі співпраця з Україною розвивається достатньо динамічно. З урахуванням важливої ролі Нідерландів у іноземних інвестиціях в українську економіку, можна очікувати подальше зміцнення економічних зв'язків. Розширення торговельних та інвестиційних можливостей сприятиме взаємно вигідним угодам і спільним проектам, що сприяють економічному зростанню обох країн. Продовження співпраці у гуманітарній сфері дозволить обмінюватися досвідом у сферах освіти, культури та науки. Це сприятиме не лише розширенню знань, але й зміцненню культурного та наукового взаєморозуміння. В майбутньому підтримка Нідерландів у суверенітеті та територіальній цілісності України може сприяти спільним зусиллям у зміцненні обороноздатності обох країн. Розвиток співпраці у сфері кібербезпеки може стати важливим фактором у протидії цифровим загрозам. Загалом, прогноз передбачає поглиблення та розширення співпраці між Україною та Нідерландами, сприяючи взаємному благополуччю обох країн.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артџомава Є. С. Євроскептицизм у сучасному геополітичному дискурсі Європейського Союзу: автореф. дис... канд. політ. наук : 21.03.03 / Артџомава Євгенія Сергіївна; Дніпропетр. нац. ун-т ім. Олеся Гончара. – Дніпропетровськ, 2014. – с. 12-20.
2. Воллес Г. Динаміка створення інституцій ЄС // Європейська інтеграція / Уклад. М. Яхтенфукс, Б. Колер-Кох; Пер. з нім. М. Яковлєва. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія, 2007. – С.168-188.
3. Грицяк І. А. Право та інституції Європейського Союзу. Навч. посібник. – К.: К.І.С., 2004. – 246 с. 6.
4. Грицяк І. А. та Дзвінчук Д. І. Європейська інтеграція: навчальний посібник [для студентів ВНЗ та слухачів магістерської підготовки за напрямом «державне управління»] : Івано-Франківськ : місто НВ, 2013. – 464 с.
5. Дайнен Десмонд. Дедалі міцніший союз. Курс європейської інтеграції. – К.: «К.І.С.», 2006.
6. Двостороннє торговельне-економічне співробітництво (торгівля та інвестиції) : офіційний сайт Посольства України в Королівстві Нідерландів. 2022. URL : <https://afly.co/2417> (дата звернення : 18.05.2023)
7. Державна служба статистики України. Офіційний веб-сайт. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>.
8. Досвід промислово розвинених країн (теоритичний матеріал). URL: http://www.lac.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/kafedry/MEV/Docs/Zbirnik_konferenciji_15-12-2015.pdf (дата звернення: 15.05.2023).
9. Економіка Нідерландів: промисловість (лекційний курс). URL: <https://sites.google.com/site/ekonomikniderlandiv/promislovist> (дата звернення: 25.04.2023).
10. Експорт з України під час війни: як змінилась структура постачань української продукції за кордон. Інфографіка порталу «Економічна

- правда» за офіційними даними державної установи Офісу з розвитку підприємництва та експорту. 2022. URL : <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/10/24/692959/> (дата звернення : 15.09.2023 р.)
11. Конституція Королівства Нідерланди, правки 22 лютого 2023 року. URL : <https://web.archive.org/web/20230619114028/https://wetten.overheid.nl/BWBR0001840/2023-02-22/> (дата звернення: 01.03.2023)
 12. Копійка В. В. Європейський Союз: заснування і етапи становлення [Текст] : В. В. Копійка, Т. І. Шинкаренко. – К. : видавничий дім «Ін Юре», 2001. – 448 с.
 13. Кривонос Р. А. Українсько-нідерландська співпраця як складова реалізації євроінтеграційних прагнень України // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2012. – Вип. 111 (Ч. І). – С. 50–59.
 14. Кудряченко А.І. Стан і перспективи співпраці України з країнами Бенілюксу // Україна в Європі: контекст міжнародних відносин: колективна монографія / За ред. А.І. Кудряченка. – К.: Фенікс, 2011. – С. 419 – 439.
 15. Лєскова І.В. Економічна система міждержавних об'єднань (на прикладі Бенілюксу, СНД та ЄС). Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Філософія. Соціологія. Політологія. 2013. Т. 21, вип. 23 (3). С. 114–119.
 16. Манаєнко І. М. Динамізм розвитку країн Бенілюксу в умовах європейських трансформацій. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2016. Вип. 8 (2). С. 9–12.
 17. Міжнародне право розвинених зарубіжних країн. URL: <https://dduvs.in.ua/wpcontent/uploads/files/Structure/library/student/lectures/1117/7.1.pdf> (дата звернення: 10.05.2023).
 18. Міжнародні відносини (лекційний курс). URL: http://mdu.in.ua/Ucheb/OPP/bak/mizhnarodni_vidnosini.pdf (дата звернення: 15.05.2023).

19. Мокляк Л. В. Державний службовець у королівстві Нідерланди: особливості діяльності. Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава, 2018 р., с.80-84
20. Нідерланди у сучасному геополітичному просторі (лекційний курс). URL: http://politics.ellib.org.ua/pages-29_43.html (дата звернення: 09.05.2023).
21. Основні тенденції розвитку країни Нідерланди в міжнародному економічному інтеграційному просторі. URL: <http://7000.kiev.ua/?s=card/29743> (дата звернення: 13.04.2023).
22. Паливода В.О. Оцінка актуальних загроз національній безпеці об'єднаною службою розвідки і безпеки Нідерландів. // Національний інститут стратегічних досліджень. 2023 13 вер. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-09/az_aivd_13092023.pdf (дата звернення: 15.06.2023).
23. Паппі Ф. У. та Геннінг К. Г. Логіка прийняття рішень у системі ЄС// Європейська інтеграція / Уклад. М.Яхтенфукс, Б. Колер-Кох; Пер. з нім. М. Яковлєва. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія, 2007. – С.189-207.
24. Посольство України в Королівстві Нідерланди. Офіційний веб-сайт. URL: <https://netherlands.mfa.gov.ua/>.
25. Сербіна Н.Ф., Кривонос Р.А. Малі країни Європи: навчальні матеріали з курсу «Країнознавство Європи та Північної Америки». – К.: ІМВ, 2007. – 75 с.
26. Система державного управління: Королівство Нідерландів (теоретичний матеріал). URL: http://acade.my.gov.ua/NMKD/library_nadu/Monografiy/ced8c31e-0ef4-44bb-a77a-85bd52941bae.pdf (дата звернення: 03.05.2023).
27. Сободар О.О. Трансформація зовнішньої політики Королівства Бельгія після конституційної реформи 1993 р. Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія : Історичні науки. 2018. Т. 29 (68), № 3. С. 81–85. URL:

http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_istor_2018_29%2868%29_3_16 (дата звернення: 20.05.2023).

28. Солошенко, В.В. (2017) Нідерланди: Північна Європа. Західна Європа. Південна Європа / науковий редактор 1-го тому А.Г. Бульвінський // Країни світу і Україна : енциклопедія : в 5 т. / редкол. : А.І. Кудряченко (голова) та ін. ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України». – Київ : Видавництво «Фенікс», 2017, с. 302-322. ISBN 978-966-136-473-7
29. Субботін А. Зовнішня політика // Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. — К.: Парламентське видавництво, 2011. — 271 с.
30. Теорія міжнародних відноси. Міжнародні відносини та світова політика. URL: http://library.nlu.edu.ua/index.php?option=com_k2&view=item&id=921:sphysok-rekomendovanoi-literatury&Itemid=151 (дата звернення: 02.06.2023).
31. Теорія міжнародних відносин (методичний матеріал). URL: <http://maup.com.ua/assets/files/lib/metod/8527.pdf> (дата звернення: 13.05.2023).
32. Терещенко С. Регулювання міжнародних торговельних відносин // Фінансова консультація. 2005. № 23. 13 жовтня.
33. Угода між Україною та Королівством Нідерландів про культурне співробітництво. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/528_018#Text (дата звернення: 04.05.2023).
34. Хартія основних прав ЄС (The Charter of Fundamental Rights of the EU). URL: http://ec.europa.eu/justice/fundamentalrights/charter/index_en.htm (дата звернення: 03.03.2023).
35. Черкес М. Ю. Міжнародні відносини : підручник / М. Ю. Черкес. – 6-те вид., виправ. і допов. – К. : Знання, 2011. – 397 с.
36. Шемшученко Ю.С. Бенілюкс. Юридична енциклопедія: в 6-ти т. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1998–2004. С. 672–768.

- 37.Шляга Т.С. Державний службовець в королівстві Нідерланди. Житомирський державний технологічний університет, м. Житомир, 2018 р. с.151-154.
- 38.Юрківський В. М. Регіональна економічна і соціальна географія. Зарубіжні країни: Підручник. – 2-ге вид. – К.: Либідь, 2001. – 416 с.
- 39.Belgium, Luxembourg, and the Netherlands — Britannica Guide to Countries of the European Union. URL: <https://www.amazon.com/Luxembourg-Netherlands-BritannicaCountries-European/dp/161530973X> (дата звернення — 05.05.2023)
- 40.Belgium, Luxembourg, and the Netherlands. (2013). Britannica Guide to Countries of the European Union. URL: <https://www.amazon.com/Luxembourg-NetherlandsBritannica-Countries-European/dp/161530973X> (дата звернення: 22.04.2023)
- 41.Beyers, J., Karremans, B., & Bursens, P. (2001). Belgium, the Netherlands, and Luxembourg: Diversity among the Benelux Countries. URL:https://www.researchgate.net/publication/237291348_Belgium_the_Netherlands_and_Luxemburg_Diversity_Among_the_Benelux_Countries (дата звернення: 14.04.2023)
- 42.Centraal Bureau voor de Statistiek. Офіційний веб-сайт. URL: <https://www.cbs.nl/nl-nl/>.
- 43.Christiaens K., Gerits F., Goddeeris I., Scott-Smith G. The Benelux and the Cold War: Re-interpreting West-West Relations, Dutch Crossing. 2016. 40:1, 1–9. URL: 10.1080/ 03096564.2016.1129187 (дата звернення: 05.06.2023).
- 44.Christiaens, K., Gerits, F., Goddeeris, Id. & Scott-Smith, G. (2016). The Benelux and the Cold War: Re-interpreting West-West Relations. Dutch Crossing, 40:1, 1–9 [in English].
- 45.De Veiligheidsstrategie voor het Koninkrijk der Nederlanden. URL: <file:///C:/Users/%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BE/>

[Downloads/Security+Strategy+for+the+Kingdom+of+the+Netherlands%20\(2\).pdf](#) (дата звернення: 14.10.2023)

46. Defence White Paper 2022. URL: <file:///C:/Users/%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BE/Downloads/Defence+White+Paper+2022.pdf> (дата звернення: 16.10.2023)

47. Encyclopædia Britannica: Navigation Acts. URL: <https://www.britannica.com/event/Navigation-Acts> (дата звернення: 20.10.2022)

48. Eurostat. Офіційний веб-сайт. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat>.

49. Jones E. The Benelux Countries: Identity and Self-Interest. URL: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.202.9087&rep=rep1&type=pdf> (дата звернення: 22.05.2023)

50. Military Strength Ranking 2023. URL: https://www.globalfirepower.com/countries-listing.php#google_vignette (дата звернення: 02.11.2023)

51. Ministerie van Defensie. Wat doet Nederland? Van dag tot dag. URL: <https://www.defensie.nl/onderwerpen/oostflank-navo-gebied/wat-doet-nederland> (дата звернення: 01.10.2023)

52. Ministry of Foreign Affairs of the Netherlands. Офіційний веб-сайт. URL: <https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-buitenlandse-zaken>.

53. Nederlandse hulp voor Oekraïne: van dag tot dag URL: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/oorlog-in-oekraïne/nederlandse-hulp-voor-oekraïne#anker-3-nederlandse-hulp-in-2022-van-dag-tot-dag> (дата звернення: 07.10.2023)

54. Parfinenko, A. (2023). Russian Revisionism as a Challenge to the International Order. *Actual Problems of International Relations*, 154(1), 18–33.

55. Policy document 2022: Do what we do best. A strategy for Foreign Trade and Development Cooperation. URL: <file:///C:/Users/%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BE/>

[Downloads/178.047+Beleidsnotitie_BHOS-18.10.pdf](#) (дата звернення: 13.10.2023).

56. Policy document Human Rights – Democracy – the International Legal Order. [URL:file:///C:/Users/%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BE/Downloads/EN+-+Policy+document+Human+Rights+-+Democracy+-+the+International+Legal+Order.pdf](file:///C:/Users/%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BE/Downloads/EN+-+Policy+document+Human+Rights+-+Democracy+-+the+International+Legal+Order.pdf) (дата звернення: 7.09.2023)
57. Priorities of the European Union 2019-2024. URL: https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/eu-priorities/european-union-priorities-2019-2024_en (дата звернення: 11.09.2023)
58. Public Diplomacy in Practice, Dutch Ministry of Foreign Affairs. – Hague: MFA, 2005, - Р. 4–5. URL: www.international.gc.ca. (дата звернення: 14.04.2023)
59. Single European Act (1986). URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:11986U/TXT>. (дата звернення: 29.05.2023)
60. The Global Economy. Офіційний веб-сайт. URL: <https://ru.theglobaleconomy.com/Netherlands/>.
61. The Maastricht Treaty The Treaty on European Union (TEU) (1992). URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/153773__595905 (дата звернення: 07.09.2023)
62. The Netherlands and PR EU, Brussels URL: <https://www.netherlandsandyou.nl/web/pr-eu-brussels/our-ideas-for-europe> (дата звернення: 12.08.2023)
63. World Bank. Офіційний веб-сайт. URL: <https://data.worldbank.org/country/netherlands>.
64. World Economic Forum. Офіційний веб-сайт. URL: <https://www.weforum.org/>.

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

ВІДГУК НАУКОВОГО КЕРІВНИКА

на кваліфікаційну магістерську роботу здобувачки
Шейко Валерії Іванівни

Концептуальні основи та стратегічні пріоритети зовнішньої політики
Нідерландів

7 грудня 2023 р.
м. Харків

Відносини між Україною та Нідерландами характеризуються динамічним розвитком політичних контактів та високим рівнем взаємодії. Нідерланди послідовно підтримують збереження суверенітету та територіальної цілісності України, впровадження реформ в Україні. З початком повномасштабного російського вторгнення в Україну, Нідерланди перетворилися на одного з ключових партнерів нашої держави у питанні військової допомоги для стримування російської агресії. Все це, безсумнівно, свідчить про актуальність дослідження Шейко В. І., яке акцентує увагу на виявленні концептуальних основ та стратегічних пріоритетів зовнішньої політики Нідерландів на сучасному етапі.

Шейко В. І. вчасно приступила до написання дипломної роботи, відповідально поставилася до порад та зауважень наукового керівника, що сприяло розкриттю змісту та забезпеченню якості кваліфікаційної роботи. Вона творчо підійшла до розв'язання проголошених завдань, виявила належний рівень фахової підготовки та засвідчила своє знайомство із проблемами світової політики. Здобувачка опрацювала велику кількість актуальної наукової літератури та значний за обсягом фактичний матеріал.

Висновки роботи Шейко В. І. є обґрунтованими, мають практичну спрямованість і з певними доопрацюваннями можуть бути використані для стратегічної оцінки міжнародних відносин в Європі. Робота не містить принципових недоліків, а сама Шейко В. І. може бути допущеною до захисту.

Науковий керівник:

к. іст. н., доц. кафедри, завідувач кафедри
туристичного бізнесу та країнознавства

Парфіненко А. Ю.

Харківський національний університет
імені В.Н. Каразіна
61077, Харків, пл. Свободи, 4
8 грудня 2023 року

Екзаменаційній комісії
із захисту кваліфікаційних робіт

ЗОВНІШНЯ РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну магістерську роботу здобувачки
Шейко Валерії Іванівни

Концептуальні основи та стратегічні пріоритети зовнішньої політики
Нідерландів

Нідерланди традиційно відіграють важливу роль в контексті геополітичних змін в Європі та світі в цілому. Роль держави у створенні Європейського Союзу, підтримці міжнародної безпеки, а також стратегічне партнерство з іншими країнами, наразі мають величезне значення. Активна участь Нідерландів у вирішенні міжнародних конфліктів та підтримка уразливих країн стають важливими складовими глобальної стабільності та безпеки. Динамічні зміни у зовнішній політиці Нідерландів в контексті подій в Україні, а також недостатнє висвітлення питання в українській літературі, визначає наукову та практичну актуальність теми кваліфікаційної роботи. Робота Шейко В. І. складається із трьох розділів. Перший розділ присвячено теоретичним аспектам зовнішньої політики Нідерландів, зокрема історіографії, етапам становлення країни у міжнародних відносинах та її політичному та соціально-економічному профілю. У другому розділі проаналізовано стратегічні пріоритети зовнішньої політики на сучасному етапі, включаючи доктринальні основи, ключові напрямки, євроінтеграційний вектор та аспекти безпеки. У третьому розділі розкрито геостратегічні пріоритети зовнішньої політики Нідерландів, зокрема особливості співпраці з країнами Бенілюксу, взаємовідносини з країнами Центральної та Східної Європи, а також з Україною. Результати дослідження є обґрунтованими та спираються на цікавий фактичний матеріал. Ряд висновків щодо розуміння пріоритетних напрямків зовнішньої політики Нідерландів свідчать про достатній рівень підготовки авторки та її знайомство із сучасними теоретико-методологічними розробками із зазначеної проблеми.

Оформлення роботи, як і її зміст, не викликають суттєвих зауважень.

Вважаємо, що дипломна робота Шейко В. І. заслуговує на оцінку «відмінно» (дев'яносто балів).

к.г.н., доц. кафедри міжнародних економічних
відносин імені Артура Голікова
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна

Олена ХАНОВА